

Doç. Dr. Hasan KAPLAN

**NÂBÎ'NİN BİLİNMEYEN BİR MUAKKİBİ: SÜLEYMÂN VE ŞAİRİN NÂBÎ'YE
NAZİRELERİ**

**AN UNKNOWN FOLLOWER OF NABI: SULEYMAN AND HIS PARALLEL POEMS
(NAZİRE in Turkish) TO NABI**

ÖZ

Nazire, en genel ve bilinen tanımıyla bir şairin, başka bir şairin şiirine çoğunlukla aynı vezin ve kafiye -varsa redifte- yazdığı benzer şiirdir. Divanlardaki nazire şiirlerin oranına bakıldığında, klasik Türk edebiyatına nazire edebiyatı denilebilir. Edebiyatımızda belli şairlerin ve şiirlerin etrafında oluşmuş nazire halkalarından bahsetmek mümkündür. Bilhassa büyük şairler ve şiirleri her dönemde tanzir edilmiştir. Bu isimlerden biri de Nâbî'dir. Nâbî, etrafında geniş bir etkilenme ve nazire halkası oluşturmuş; ekol sahibi bir şairdir. Klasik Türk edebiyatında düşünce ve nasihat merkezli şiir anlayışının, başka bir deyişle hikemî şiirin en önemli temsilcisi olan Nâbî, birçok şaire model olmuştur. Bu isimlerden biri de biyografik kaynaklarda ismi geçmeyen ve şiirlerinde mahlas kullanmayan Süleymân'dır.

Divan'ından hareketle 17. yüzyıl şairlerinden biri olduğumu düşündüğümüz Süleymân; Nef'î (ö. 1635), Vecdî (ö. 1661), Nâ'îlî (ö. 1666), Mezâkî (ö. 1676), 'Abdî Paşa (ö. 1691) gibi isimlere nazire yazmıştır. Ancak o, en fazla Nâbî'nin şiirlerini tanzir etmiştir. Şairin 68 gazelinden 15'i Nâbî'ye naziredir. Süleymân'ın Divan'ı Mısır Millî Kütüphanesi Talat 159'da bulunmaktadır. Katalogda Koca Derviş Paşa (ö. 1603) adına kayıtlı olan bu nüshada şairin kaside nazım şekliyle yazdığı 6 şiir, 1 terci-bent, 68 gazel, 150 rubai ve 12 müfret yer almaktadır. Bu çalışmada hem Süleymân hakkında bilgi verilmiş hem de şairin Nâbî'ye olan nazireleri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda Süleymân'ın Nâbî'nin âşıkane gazellerine nazire yazan Nâbî muakkibi bir şair olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Nâbî, Süleymân, nazire, hikemî üslup, klasik Türk edebiyatı.

ABSTRACT

In its most general and known definition, parallel poem (Nazire in Turkish) is a similar poem written by another poet mostly in the same prosody (vezin in Turkish) and rhyme (kafiye in Turkish) - if any in repeated voice/word after the rhyme (redif in Turkish). Considering the proportion of parallel poems in the divans, classical Turkish literature can be called as parallel poem literature. It is possible to talk about parallel poem circles formed around certain poets and poems in Turkish literature. Especially great poets and their poems are held up as an example in every period. One of them is Nabi. Nabi is a school-owned poet who has a wide influence and parallel poem circle around him. Nabi, the most important representative of intellections of thought and advice centred poetry -in other words erudite/wise poets- in classical Turkish literature, became a model for many poets. One of these names is Suleyman, not mentioned in biographical sources and not using pseudonym in his poems.

Based on his Divan, Suleyman, who we think that he is one of the 17th century poets, wrote parallel poems to the names such as Nefi (d. 1635), Vecdi (d. 1661), Naili (d. 1666), Mezaki (d. 1676), Abdi Pasha (d. 1691). However, he mostly held up as an example the poems of Nabi. 15 of the 68 odes of the poet were parallel poem to Nabi. The Divan of Suleyman has been in the Egyptian National Library Talat 159. This copy -registered in the catalogue on behalf of "Koca Dervish Pasha" (d. 1603)- contains 6 poems, 1 terci-bent, 68 odes (gazel in Turkish), 150 rubaies (rubai in Turkish) and 12 couplets (müfret in Turkish) written by the poet in eulogium (kaside in Turkish) form. In this study, knowledge about Suleyman was given as well as parallel poems of the poet to Nabi were examined. As a result of the study, it was seen that Suleyman, who wrote to parallel poem to amorous odes of Nabi, was a follower poet of Nabi.

Keywords: Nabi, Suleyman, parallel poem, erudite/wise style, classical Turkish literature.

Giriş

“Orta Klasik Dönem” olarak adlandırılan 17. yüzyıl, bir önceki dönemin şiir birikimine dayanmakla birlikte klasik Türk edebiyatında farklı üslupların birden görüldüğü bir yüzyıl olarak dikkati çekmektedir. Bu yüzyılda klasik üsluba mensup şairler, söz ve anlam arasındaki ilişkiyi ve geleneksel yapıyı; zarif, sade ve ahenkli söyleyişlerini devam ettirmişlerdir. Öte yandan mahallîleşme sadece dilde değil (atasözü ve deyim kullanma, halk söyleyişine ve mahallî tabirlere yer verme) muhtevada da görülmüş, mahalline dönen şair; yaşadığı çevreyi, bu çevredeki olay ve kişileri hem divanına hem de mesnevilerine aktarmıştır. İran ve Hint diyarında ortaya çıkan ve şiiri girift, derin, kapalı, aşırı hayalci ve soyut kılan; bir süre sonra Osmanlı sahası Türk edebiyatına mensup şairleri de etkileyen sebk-i Hindî, 17. yüzyılda belirgin bir üslup olarak birçok şairi -az çok- etkilemiştir¹. Sebk-i Hindî’ye mensup Şevket-i Buhârî ve Sâ’ib-i Tebrîzî gibi şairlerin şiirlerinde duygunun yanı sıra derin bir tefekkürün de olması sebk-i Hindî şiirinde hikmetin de yer almasını sağlamıştır. 17. yüzyılda Osmanlı sosyal hayatındaki çözümler, devletin kemalden zevale doğru bir seyir izlemeye başlaması, Karlofça bunalımı, bitmeyen ve artık kaybedilen savaşlar, ekonomik buhranlar bazı Osmanlı şairlerini lirizmin yerine fikre ve hikmete sevk etmiş; şairleri tefekkür ve nasihat merkezli bir şiir anlayışına yöneltmiştir. Hikemî üslup olarak isimlendirilen bu şiir anlayışının yüzyıl içindeki en büyük temsilcisi Nâbî’dir.

Nâbî, etrafında geniş bir etkilenme ve nazire zinciri oluşturmuş ekol sahibi bir şairdir². Türk edebiyatında etkisi uzun süre devam eden ve Hikemî üslupla özdeşleşen şair, şiirde lirizmin yanı sıra tefekkür ve hikmete yer vermiştir.

“Nâbî, eski edebiyatımızda edebî bir ekolün sahibi olarak tanınır. Nâbî’nin ekol sahibi oluşu, onun düşünmeye ve düşündürmeye ağırlık veren sanat anlayışıyla yakından ilgilidir. İnsan, hayat ve toplumla ilgili görüşlerini, çağının sükûn ve huzurdan yoksun insanına doğru yolu göstermeyi, öğüt vermeyi amaç edinmiş, düşüncelerini şiirinde vermeye çalışmıştır. Bu nedenle de o daha çok şairliğiyle ün kazanmış ve edebiyatımızda, hikemî şiir ekolünün en başarılı temsilcisi olmuştur (Mengi, 1991: 131).”

17. yüzyılda şiir kimi şairlerde düşündüren, yönlendiren, yol gösteren bir işleve bürünmüş, çağın insanının içinde bulunduğu bunalım yeni bir insan tipi doğurmuştur. Nâbî’nin *Hayriye* adlı mesnevisinde çerçevesini çizdiği bu insan tipi, yaşadığı dönemdeki aksaklıklar ve yozlaşma karşısında kendisine bir yol çizmeye çalışmış, yer yer içedönük bir karaktere bürünse de hayatının merkezine hikmeti

¹ Bu yüzyılda klasik Türk edebiyatında şiirde görülen üsluplara dair genel bir değerlendirme için bk. Demirel, 2009.

² Yorulmaz (1996), Nâbî ve şiirimizde hikemiyet üzerine yaptığı geniş incelemesinde bu şiirde tefekkür ve hikmetin rolünü ön plana çıkarır ve şiirin bazen nasihate büründüğünü vurgular. Nasihat verici bu anlatım, şairleri ayet ve hadis kullanmaya, sosyal ve siyasi olaylara bilgece yaklaşılmaya, atasözü ve deyimlere yer vermeye, kıssadan hisse çıkarmaya, halkın âdet ve geleneklerini yansıtmaya, ahlâkî ve tasavvufî bir takım kavramları öğüt verici tarzda işleyerek insanlara yol göstermeye vasıta/vesile olmuştur. Bu konuda geniş bilgi için bk. Yorulmaz, 1996.

almıştır³. Bu hikmet, Nâbî sonrası şiirde hikemî üslup olarak görülmüştür. Hikemî üsluba yönelen şairler, Nâbî'nin şiirlerini tanzir ve tahmis etmiş; onun tarzında şiir yazmaya çalışmıştır. Nâbî gibi şiir söyleyebilmek şairin yaşadığı 17. yüzyıldan itibaren moda olmuştur. Şair asıl etkisini ise 18. yüzyılda göstermiştir.

18. yüzyılda hikemî üslup en verimli çağını yaşamıştır. Bu yüzyılda hikemî şiirin rağbet görmesinde Nâbî'nin etkisinin yanında sosyal ve siyasî hayattaki belirsizlikler, aksaklıklar ve huzursuzluklar etkili olmuştur. Hikemî üsluba mensup şairler Nâbî'ye olan hayranlıklarını her fırsatta dile getirmişlerdir (Horata, 2015: 106). Sâmî (ö. 1734), Râşid (ö. 1735), Seyyid Vehbî (ö. 1736), 'Âtîf Efendi (ö. 1742), Münîf (ö. 1743-44), Neylî (ö. 1748), Çelebi-zâde 'Âsım (ö. 1760), Râtîb (ö. 1762), Hâzık (ö. 1763), Koca Râgıb Paşa (ö. 1763), Haşmet (ö. 1768), Nâşid (ö. 1791-92), Sünbül-zâde Vehbî (ö. 1809) gibi şairler şiirlerinde hikmete yer vermişler, Nâbî tarzını devam ettirmişlerdir. Rûznâmecî-zâde Şînâsî (ö. 1702), Nâbî mektebine mensup şairlerden biridir. Şair, Nâbî'nin 3 gazelini tahmis etmiş, şiirlerinde Nâbî gibi hikmetli ve nükteli söz söylemeye önem vermiştir. Şînâsî'nin *Divan*'ında yer alan Mevlânâ methiyesinde ve şairin harap bir evden şikâyet ettiği kasidesinde bile Nâbî etkisi görülür (Harmancı, 2003: 140).

Gibb (1999: 309) tarafından Nâbî mektebinden bir şair olarak değerlendirilen Arpaemîni-zâde Sâmî, "zuhur" redifli müzeyyel gazelinde dört beyitte Nâbî'yi methederken gazelinin son beytinde Nâbî'nin ömrünün uzun olması için duada bulunmuştur. Şaire göre hüner tahtının şebkenderi Nâbî'nin ayağının yaygısı, Sâmî'nin bu yeni kumaşla yazdığı şiir olsa layıktır. O, eşsiz bir Anka kuşu gibidir. İnsanoğlu zuhur ettiğinden beri ikincisi/benzeri yoktur. O, şiir ülkesinin cihani koruyan veziri, her şeyin üstadıdır. Onun şanıyla şiir dünyası aydınlanır. Onun yüce yaradılışı yaşlılıkta zuhur etse gayretiyle birçok hünerli genç pir olur.

Sâmî bu nev-kumâş sezâ ferş-i pây ola

K'itdi o şâh-bender-i taht-ı hüner zuhûr

'Ankâ-nazîr hazret-i Nâbî Efendi kim

Sânîsi yokdur ideli nev'-i beşer zuhûr

Üstâd-ı kül hıdîv-i cihânân-ı mülk-i nazm

Şânından eyler 'âlem-i eş'âra fer zuhûr

³ Kaplan'a (1961: 27-31) göre Nâbî'nin anlattığı bu tip hem pasif hem de konformisttir. Kendi içine kapanarak rahata ve sükûnete kavuşmayı gaye edinmiştir. Kortantamer (1984: 114) ise Nâbî'nin ileri sürüldüğü gibi pasif, bencil, çevresine ilgisiz bir karakterde ve statik bir anlayışta olmadığını, tam tersine Osmanlı Devleti'ne ve çağına eleştirisini kendi inancı ve dünya görüşü doğrultusunda dile getirdiğini söyler.

Gayretle çok cevân-ı hünermendi pîr ider

Tab‘-ı bülendi eylese pîrâne-ser zuhûr (Kutlar Oğuz, e-kitap: 317)

Râşid (ö. 1735) de Sâmi gibi müstakil bir şiirde muakkibi olduğu Nâbî’yi methetmiştir. Şair, “Der-senâkârî-i Kıdvetü’ş-Şu‘arâ Nâbî Efendi” başlıklı ve “suhan” redifli 57 beyitlik kasidesinin methiye bölümünde (47. beyte kadar) Nâbî’yi övmüştür⁴.

Seyyid Vehbî’nin (ö. 1736) Nâbî muakkibi bir şair olduğunu şairin hem kendisi söylemiş⁵ hem de bu durumu başka şairler dile getirmiştir⁶. Şair, bir beyitte açıkça gazelde tarzının Nâbî, kasidede Nef‘î olduğunu söylemiştir⁷.

Gazelde Nâbî-i mu‘ciz-beyânı anduraram

Kasîdede revîş-i Nef‘î-i füsûn-sâzı (Dikmen, 1991: 137)

Nâbî’yi birçok şiirinde zikreden Vehbî, tanzir ettiği bir şiirinin makta beytinde Nâbî’nin ruhunun, kendi şiirinin nazım kumaşını görmesi durumunda sayfanın siyahlığını/sayfadaki siyah noktaları Halep şehrinin limanı zannedeceğini söylemiştir. Şair, kendi şiirinin Nâbî’nin şiiriyle aynı dilde/seviyede olamayacağını, sözden söze fark vardır diyerek belirtmiştir.

Dir idi rûh-ı Nâbî görse Vehbî kâle-i nazmun

Sevâd-ı safhanı bendergeh-i şehir-i Haleb sandum (Dikmen, 1991: 609)

Nazm-ı Nâbî ile şi‘rûn olamaz yek-lehçe

Vehbiyâ fark var elbette suhandan suhana (Dikmen, 1991: 639)

Vehbî, bir gazelini açıkça onun gibi yazmaya çalışmış, onu erbâb-ı ma‘rifetin tâze-edâ sahibi pîri olarak görmüştür⁸. Şair, Nâbî ve Sâbit’in aynı yılda vefat etmelerinden dolayı her ikisinin vefatına birden tarih düşürmüştür⁹. Vehbî, Nâbî’nin 2 gazel ve 1 kasidesini tahmis etmiştir. Divanını dahi tertip ederken Nâbî’yi örnek

⁴ Söz konusu kasidenin metni için bk. Günay, 2001: 222-226.

⁵ Aşağıdaki beyitte bu husus aşikârdır:

Vehbî nazımda Nâbiye hayrî’l-halef benem
İrs ile girdi zabtuma mülk-i sühanverî (Dikmen, 1991: 679)

⁶ Vehbî’nin bir şiirini tanzir eden Zîver (ö. 1761) naziresinde kendisinin nazım limanının Vehbî’sinin çok değerli malını görünce bunu, Halep şehrinin Nâbî’sinin atölyesinde dokunmuş bir elbise sandığını söyler (Kaplan, 2019: 109):

Görüp giti-metâ‘-ı Vehbî-i bendergeh-i nazmı
Nesîc-i kârgâh-ı Nâbî-i şehir-i Haleb sandım (Kaplan, 2019: 466)

⁷ Vehbî’ye göre Nâbî, tarih tarzında da yeni bir kapı açmış ve şair de o kapıdan geçmiştir:

Tarz-ı târihde bir bâb-ı nev açdı Nâbî
Dil-i Vehbî de görüp âhir o derden geçdi (Dikmen, 1991: 412)

⁸ Şaire göre Nâbî olmasa marifet sahipleri öndersiz kalacaktır. O, taze bir söyleyişe sahip pirdir.

Ol gitse pîrsüz kalur erbâb-ı ma‘rifet
Hakkâ ki pîr-i tâze-edâmuz budur bizüm (Dikmen, 1991: 608)

⁹ Söz konusu tarih şiiri için bk. Dikmen, 1991: 390.

almış, gazelde kafiye harfleri değişikçe Nâbî gibi araya aynı kafiye birer rubai eklemiştir.

Mîrzâ-zâde Sâlim (ö. 1743-44), İstanbul'da Nâbî'nin sohbetlerine katılmış, bilhassa gazellerinde onun etkisi altında kalmış bir şairdir. Nâbî'nin bir matlasını tesdis etmiş, onun şiirlerini tanzir etmiştir (Güfta, 2013: 60-61). Nâbî'nin Halep'ten İstanbul'a dönmesi şairler arasında sevinçle karşılanmıştır. Bu sevinçle iştirak edenlerden biri olan Sâlim, bir şiirinde şairin dönüşünden duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir.

Mîrzâ-zâde Ahmed Neylî (ö. 1748), şiirlerindeki eğitici yön ve didaktik eda ile Nâbî tarzında şiirleri olan bir şairdir. Nâbî'nin "kalmamış", "görmüşüz" ve "gelmez mi" redifli gazellerini tahmis etmiş, ayrıca "görmüşüz" redifli gazeline nazire de yazmıştır (Kılıç, 2004: 104-106). Nedîm ve Nâbî tarzını devam ettiren şairlerden biri olan 'Âsım (ö. 1760), hikemî tarzda yazdığı gazellerinde yer verdiği örneklemeyle dayalı beyit yapısıyla dikkati çekmektedir (Öztekin, 2013: 226). Râtîb Ahmed Paşa (ö. 1762), Nâbî'nin 4 gazelini tahmis etmiş, ona nazireler yazmış bir şairdir. Üstat Nâbî'nin diliyle şiir yazmak, ona ortak olmak Râtîb'in kalemine hoş bir usul vermiştir (Kılıç, 1996: 307).

Hâzık'ın (ö. 1763) *Divan*'ı incelendiğinde hikmetin hâkim unsur, hikemî üslubun da hâkim eda olduğu görülür (Güfta, 2000: 47). Kendisini "Nâbî-i sâni" olarak nitelendiren ve Nâbî'yi taklit ettiğini beyan eden şairin bazı gazelleri Nâbî'ye naziredir.

Tasdîk olunsa kavli isâbet değil midir

Hâzık suhanda Nâbî-i sâni bana (Güfta, 2000: 188)

Hâzık etdin giderek Nâbîye nazmın taklîd

Kâle-i şi'rine şâyeste Haleb tamgası (Güfta, 2000: 303)

Lebîb (ö. 1768) de Nâbî'nin tesiri altında kalmış bir şairdir. Şair, Nâbî'nin 4 şiirini tanzir ederek bu büyük şairin kendi üzerindeki etkisini ortaya koymuştur (Kurtoglu, e-kitap: 20). Haşmet (ö. 1768), Nâbî'den etkilenmiş bir şair olarak hâmîsi olarak kabul ettiği aynı zamanda musahibi olduğu Koca Râgıp Paşa'nın da etkisi ile nasihat verici bir üslup kullanmıştır (Çolak, 2015: 139). Haşmet'in *Divan*'ında - bizzat başlık koyarak belirttiği- Nâbî'ye 2 tahmisi ve 9 naziresi vardır.

Nâbî'yi üstat kabul eden şairlerden biri olan Edirneli 'Örfî (ö. 1778), şiirlerinde atasözleri, deyimler ve hikmetli söyleyişlere yer vermiş; yaşadığı devirdeki olumsuzlukları dile getirmiş ve çeşitli nasihatlerde bulunmuştur. Nâbî'nin bazı şiirlerine nazire de yazan şair, Nâbî ekolünde değerlendirilebilecek bir şairdir (Turan-Kütük, 2009: 70-75). Nâbî'den etkilenen ve hikemî tarzın mensubu kabul edilen Fitnat Hanım (ö. 1780), yer yer Nâbî ve Koca Râgıp Paşa gibi hikmet dolu beyitler yazmış, Nâbî'nin de 3 gazelini tanzir etmiştir (Aslan, 2017: 13). Erzurumlu İbrahim Hakkı (ö. 1780), *Marifet-nâme*'sinde Nâbî'nin adını ve *Hayriyye* adlı

mesnevisini zikretmeden *Hayriyye*’den birçok beyti bazen olduğu gibi, bazen takdim-tehir yaparak bazen de ufak değişikliklerle eserine almıştır (Pala, 1991: 215-227). Nâbî’nin bir gazelini tahmis eden ve *Lutfiyye* adlı mesnevisinde Nâbî’nin *Hayriyye*’sini örnek alan Sünbül-zâde Vehbî’ye (ö. 1809) göre, söz şarabının sarhoşluğunun neşesini Nâbî ve Câmî gibi rintler anlamıştır (Yenikale, e-kitap: 273).

Hüsn ü Aşk adlı mesnevisinde Nâbî’nin *Hayrâbâd* adlı mesnevisinden hareketle şairi eleştiren ve şiir tarzı Nâbî’den farklı olan Şeyh Gâlib (ö. 1799) dahi bir beytinde övgü maksadıyla Nâbî’yi zikretmiş ve onu beğendiğini belirtmiştir.

Pesendim gülsitân-ı şîr-i Nâbîdir yine Gâlib

Benim her tab’-ı mevzûn gerçi bir serv-i revânımdır (Okçu, e-kitap)

Nâbî’nin hayatı Urfa-Diyarbakır-İstanbul-Halep ekseninde geçmiştir. Şair bulunduğu her şehirde etrafında nazire halkaları oluşturmuştur. Onun sadece bir şiiri bile doğum yeri olan Urfa’da geniş bir nazire halkası oluşturmaya yetmiştir. Şairin,

“*Sakın terk-i edebden kûy-ı mahbûb-ı Hudâdur bu*

Nazargâh-ı İlâhîdür makâm-ı Mustafâdur bu”

matlali na’t türündeki gazeli, Urfa’daki şiir meclislerinde ilgiyle takip edilmiş ve şiirleri okunmuştur. Nâbî’nin Urfa’lı şairler üzerindeki etkisi yaşadığı yüzyıldan itibaren başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir. Nâbî’nin bu gazeli, 6 tahmis, 3 müseddes, 1 murabba ve 1’i nazire olmak üzere gazel formundaki iki na’tın yazılmasına zemin teşkil etmiştir. Bu gazele Ömer Nüzhet (ö. 1776) ve Bî-kes-zâde Hulûsî (d. 1879) nazire yazmıştır. Fehîm (ö. 1900), Azmî (ö. 1914), Hamdî (d. 1878), Kâtib (ö. 1836), Bedri Alpay (ö. 1987) ve Hulusi Kılıçarslan (ö. 1990) zikredilen gazeli tahmis etmiştir. Aynı gazeli örnek alarak Fenâyî (ö. ?), Zârî (ö. ?) ve Vecdî (ö. 1863) müseddes, Kıratoğlu Emin (ö. 1934) ise murabba yazmıştır (Bektaş, 2008: 51-66).

Tezkire-i Şu‘arâ-yı Âmid’teki bilgilere göre Nâbî, İstanbul’a gitmeden önce ilim tahsil etmek için Diyarbakır’a gelmiş, kendisiyle aynı dönemde yaşayan Diyarbakırlı şairlerle tanışmış ve onlarla iyi dostluklar kurmuştur¹⁰. Nâbî, gerek kendi devrinde gerekse daha sonraki dönemlerde yaşayan Diyarbakırlı pek çok şair tarafından takdir edilmiş ve şiirleri tanzir edilmiştir. Şair, başta Âgâh (ö. 1728-29) olmak üzere Ümnî-i Âmidî (ö. 1692-93), Emîrî-yi Âmidî (ö. 1724), Hamdî (1703-04), Güzârî (1706-07), Râmîş (ö. 1708-09), Hâsim-i Âmidî (ö. 1739), Vâlî-i Âmidî (ö. 1738-39), Hâmî-i Âmidî (1748-49), Lebîb (ö. 1768), Zârî (ö. 1776-77), ‘Azmî (ö. 1831-32), Bekrî-i Âmidî (ö. 1834-35), Sadullah Sa‘îd (ö. 1831), Rızâ (ö. 1854-55), Refî-i Âmidî (ö. 1815-16), Kâmî (ö. 1884), Fahrî (d. 1864), Alî Emîrî (ö. 1924) gibi birçok şair tarafından tanzir edilmiştir. Nâbî de onların bazı şiirlerine nazire yazmıştır (Bektaş, 2018: 733-761).

Nâbî’nin Urfa ve Diyarbakır şiir çevresinin dışında Manisa’da da etrafında bir sanat çevresi teşekkül etmiştir. Kimi kaynaklara göre Nâbî, bir vesile ile muasırı

¹⁰ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk. Tanyıldız, 2019.; Büküm, 2015.

Bosnalı Alaeddin Sâbit’in (ö. 1712) Manisa’da kadılık yaptığı sırada bu şehre uğramış; Birrî (ö. 1715) ve şehrin ileri gelen kimseleriyle ilim ve şiir sohbetlerinde ve müsaarelerde bulunmuştur (Erdoğan-Koyuncu, 2014: 633). Nâbî, Birrî’nin *Bülbüliyye* adlı eserine takriz yazmış, Birrî de Nâbî’yi ve onun eserlerini methettiği bir terkiib-bend kaleme almıştır¹¹. Nâbî, bu şiire manzum bir mektup yazarak samimi bir cevap vermiştir. Ayrıca *Birrî Divanı*’nda Nâbî’ye nazire olabilecek 9 gazel ve Nâbî’nin 1 gazeline tahmis yer almaktadır (Erdoğan-Koyuncu, 2014: 637-644).

Nâbî’nin 22 yıl Halep’te bulunması sadece Halep’teki edebî faaliyetleri değil, önemli bir ticaret merkezi olan Halep’in ve bu şehrin meşhur kumaşlarının bir imge olarak şiirde kullanılmasını da sağlamıştır. Nâbî mektebine mensup şairler şiirlerinde Halep kumaşı ile Nâbî’yi kastetmişlerdir. Nâbî’nin çağdaşı olan Sâbit (ö. 1712) onun şiirlerini överken bu kumaş imgesini benimsemiştir. Halep kumaşları üzerinde özel damgalar bulunmaktadır. İstanbul’da Halep damgası taşımayan kumaşlara rağbet edilmediği gibi, Halep’te yaşayan Nâbî’nin şiirleri dışındakilere de pek rağbet edilmediğine Sâbit’in şu beyti işaret etmektedir (Kurnaz, 2007a: 620)¹²:

Kumâş-ı nev-zuhûr-ı ma‘rifetde şimdilik Sâbit

Bulunmazsa Haleb tamgası İstanbulda rağbet yok (Karacan, 1991: 453)

Yaşadığı veya bir vesileyle bulunduğu her şehirde etrafında geniş nazire halkaları meydana getiren ve şiirde hikemiyyet söz konusu olduğunda şairlerin model aldıkları bir isim olan Nâbî; adı bilinen, bilinmeyen birçok şaire ilham kaynağı olmuş, adıyla anılan bir üslup meydana getirmiştir. İşte buraya kadar zikredilen şairlere dâhil edilebilecek bir isim de edebiyat tarihlerinde ve şuara tezkirelerinde adı zikredilmeyen ancak mevcut gazellerinin % 22’si Nâbî’ye nazire olan Süleymân’dır. Bu çalışmada bir yandan Nâbî etkisi ortaya konmaya çalışılırken bir yandan da bilinmeyen bir şair olan Süleymân’ın ilim âlemine tanıtılması ve şairin Nâbî’ye yazdığı nazirelerin incelenmesi amaçlanmıştır.

1. Süleymân’ın Hayatı

Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü’nde “Süleymân” mahlaslı 3 şair yer almaktadır. Bunlardan biri 1722-23’te vefat eden Şeyh Süleymân Efendi’dir. Bu kişinin asıl adı Fâzıl’dır. İkincisi Osmanlı hanedanından Mîr Süleymân’dır. Üçüncüsü ise mevlidiyle meşhur Süleymân Çelebi’dir (İpekten vd. 1988: 458-459). Bu üç isimden ikisinin makalemize konu olan Süleymân olma ihtimali yoktur. İlkinde

¹¹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk. Çeltik, 2010: 125-135.

¹² Sâbit, Nâbî’nin Halep’ten İstanbul’a gelişi üzerine söylediği şu beyitte de aynı imgeyi kullanmıştır (Kurnaz, 2007a: 620):

Yükledüp tâze kumâş-ı Haleb-i ma‘nâyı
Geldi İstanbula şehbender-i mülk-i ‘irfân (Karacan, 1991: 306)

Yeni çıkan kumaşlardan motif örneği veya numune alma eskiden beri yaygın bir uygulamadır. Sâbit, bu uygulamaya yer verdiği beytinde, Nâbî’nin şiirini yeni ortaya çıkmış özgün bir kumaşa benzetmiştir:

Uçur Sâbit temennâ menzilin zer-dûz-ı ‘irfâna
Bir örnek iste nev-peydâ kumâş-ı pâk-i Nâbiden (Karacan, 1991: 488)

dair Belîğ'in *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr* adlı tezkiresinde yer verilen şiir örneği de şairin *Divan*'ının eldeki nüshasında mevcut değildir. Bu kişinin de incelediğimiz Süleymân olma ihtimali bulunmamaktadır. TEİS'de (Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü) asıl adı Süleymân olan veya Süleymân'ı mahlas olarak kullanan toplam 66 isim yer almaktadır. Bu şairlere dair verilen bilgiler ve şiir örnekleri de incelediğimiz Süleymân'a uygun düşmemektedir.

Şuara tezkirelerinde ve biyografik mahiyetteki eserlerde adı geçmeyen şairin hayatına dair elimizde hiçbir malumat bulunmamaktadır. Katalogda divanı hatalı kaydedilen, şiirlerinde mahlas kullanmayan şairin hayatı tam bir bilinmezlik taşımaktadır. Şairin *Divan*'ının mevcut nüshasında herhangi bir devlet adamına hitaben yazılmış bir kasidenin olmaması, herhangi bir olay yahut kişiyle ilgili tarih şiirinin yer almaması bu bilinmezliği artırmaktadır. Divan şairlerinin çoğunlukla şiirlerinde kendilerinden bahsetmedikleri malumdur. Aynı durum şairimiz için de geçerlidir. Şairin adının dahi Süleymân olduğu ancak üç beytin yorumlanması ile bulunmuştur. Zira Süleymân şiirlerinde mahlas kullanmamıştır¹³. Şair, *Divan*'ındaki 10. gazelin maktadan bir önceki beytinde hüsn-i tahallüs yapmıştır:

Gönül olmadı mâlik hâtem-i la'line ol şühun

Süleymân-ı zamânum gerçi ammâ hâtemüm yokdur (G. 10/6)

Bu beyitte her ne kadar “hâtem” kelimesinin çağrışımlarından dolayı şairin Süleymân peygambere telmihte bulunduğu aşikâr olsa da “Süleymân-ı zamân” ifadesiyle şairin, kendi adına da bir gönderme yaptığı söylenebilir. Bu göndermeyi destekleyen bir kullanım aşağıdaki beyitte de vardır:

İder dil ol şeh-i hüsnün temennâ hâtem-i la'lin

Süleymân-ı zamân olmak diler ol mûr gördün mi (G. 61/9)

Bu beyit, gazelin son beytidir. Şair, burada da “Süleymân-ı zamân” tamlamasını kullanmıştır. Bu da şairin bu tamlamayla bir yandan Süleymân peygambere göndermede bulunduğunu öte yandan da ifadeyi tevriyeli kullanarak adını yahut mahlasını çağrıştırdığını düşündürmektedir. Aşağıdaki beyit bu konuda elimizdeki en sağlam delildir. Şair, kendisini feryat eden bir bülbüle benzetmiştir. Şairin feryatlarını güzelliğinin gururuyla o gonca ağızlı (sevgili) bilmemektedir.

Hezâr gibi **Süleymân** ider niçe feryâd

Gurûr-ı hüsn-ile ammâ o gonce-fem bilmez (G. 32/5)

Adını yahut mahlasını ancak üç beyitten hareketle tahmin edebildiğimiz Süleymân'ın hangi yüzyılda yaşadığına dair de tarihî bir delil mevcut değildir. Zira şairin *Divan*'ının mevcut nüshasında ne tarihî bir şahsiyet için yazılmış kaside ne de bir olay veya kişiye dair tarih kıt'ası vardır. Bu durumda tek kaynak şairin nazireleri olmaktadır. Zira şairin nazirelerinin 17. yüzyılda yaşamış isimlere olması bu konuda

¹³ Mutlu Kırılı'nın (2012: 311-321) tezkireleri tarayarak tespit ettiği mahlas kullanmayan şairler arasında Süleyman yer almamaktadır.

fikir vermektedir. Süleymân; Nef’î (ö. 1635), Vecdî (ö. 1661), Nâ’ilî (ö. 1666), Mezâkî (ö. 1676), ‘Abdî Paşa (ö. 1691) ve Nâbî’ye (ö. 1712) nazire yazmıştır. Bu isimlerin hepsinin 17. yüzyıl şairi olması tesadüf olmamalıdır. Ayrıca Süleymân *Divan*’ında iki şairi ismen anmıştır. Bunlardan ilki Nâbî, ikincisi ‘Abdî Paşa’dır. Şair, Nâbî’nin “gelür gider” redifli gazeline yazdığı nazirede kusurlu yaradılışının tecrübe için bilgili Nâbî’nin güzel şiirlerine gelip gittiğini söylemiştir. Şair başka bir naziresinde de “Ey tutkun gönül! Bu naziren acaba yine mucize sayılacak kadar düzgün ve güzel söz söyleyen Nâbî’ye midir?” diyerek şiirinin Nâbî’ye nazire olduğunu vurgulamıştır.

Gûyâ ki âzmâyîş için tab‘-ı kâsırı

Eş‘âr-ı pâk-i Nâbî¹⁴-i dâna gelür gider (G. 19/8)

Bu nazîren ‘acebâ ey dil-i şûrîde yine

Nâbî-i hoş-nefes ü sâhib-i i‘câza mîdur (G. 20/8)

Bu beyitler, şairin Nâbî’ye nazire olan şiirlerinde geçmektedir. Şair, nazire olmayan bir gazeline de Nâbî’yi ismen zikretmiştir. Bu beyit, mantıken bir şairin ancak çağdaşı olabilecek bir isme söyleyebileceği tarzdadır. Süleymân, mutluluk bahşeden şiirine herkesin takdirde bulunmasını ister. Bu kişilerden birinin de Nâbî gibi bir seçkin üstat olmasını diler.

Eş‘âr-ı safâ-bahşına ‘âlem ide tahsîn

Nâbî gibi üstâd-ı ser-efrâz mı yokdur (G. 18/6)

Süleymân’ın şiirlerinde zikrettiği diğer isim Nişancı Abdurrahmân Paşa’dır (ö. 1691). Şair, ‘Abdî mahlasıyla şiirler de yazan Paşa’yı ona yazdığı bir nazirede zikretmiştir¹⁵. Süleymân, ‘Abdî Paşa’nın tarzının yeni mazmununun anılmasını ister. Zira şair onun manalarının irfanıyla irşat olmaktadır.

Anılsun tâze mazmûn-ı zemîn-i ‘Abdî Pâşâ kim

Anun feyz-i me‘ânîsinden irşâd olduğum yirdür (G. 15/7)

Süleymân’ın hem yukarıda zikredilen beyitleri hem de nazireleri şairin 17. yüzyılda yaşamış bir isim olabileceğine işaret etmektedir.

¹⁴ Makale boyunca şiirlerde zihafî heceyi göstermek için kelimenin ilgili hecesi veya sesi eğik/italik yapılmıştır.

¹⁵ Nâbî de Abdî’nin bu şiirini tanzir etmiştir.

Anılsın güfte-i ‘âlem-pesend-i ‘Abdî Pâşâ kim

Nazîr itmekde vakf-ı hayret-âbâd olduğum yirdür (Bilkan, 2011: 636)

2. Süleymân'ın Divanı

Şairin *Divan*'ının bildiğimiz tek nüshası Mısır Millî Kütüphanesinde¹⁶. Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu'nda (II. Cilt, s. 91) Koca Dervîş Paşa adına kayıtlıdır. Katalogda tarihsiz olduğu belirtilen bu eser, bir mecmuanın içinde yer alan 6. eserdir. Mecmuanın 127-153. varakları arasındadır. *Divan*, Mısır Millî Kütüphanesinde Talat 159 numarada kayıtlıdır.

Bu nüshada toplam 6 kaside¹⁷, 1 terci-bent¹⁸, 68 gazel¹⁹, 150 rubai²⁰, 12 müfret yer almaktadır.

Baş: Ateş-i şu'ledâr-ı 'ışkum ben

Seylveş bî-karâr-ı 'ışkum ben

Son: Ümmet-i Aḥmed-i Muhtârüm anıñcün cānā

Nāmı Aḥmed olanı cān u gönülden severüm

25 yk., 195x110 mm ölç., talik yz., 25 st., 2 stn. Yazmada yer yer sayfa eksiklikleri vardır.

Eseri, Mısır Millî Kütüphanesinden kendi imkânlarımızla tedarik ettiğimiz için maalesef elimizde mecmuanın tamamı değil yalnızca siyah-beyaz fotokopisi bulunmaktadır. Bu sebeple divanın yer aldığı mecmuanın baş ve son kısmına ulaşamamıştır. Her şeyden önce eserin neden katalogda Koca Dervîş Paşa (ö. 1603) adına kayıtlı olduğu anlaşılamamıştır. Zira bu şiirler Koca Dervîş Paşa'ya ait gösterilen şiirler arasında yer almamaktadır²¹. Ayrıca nüshada yer alan şairin nazire şiirlerinin tamamı Koca Dervîş Paşa'dan çok sonra vefat eden isimlere yazılmıştır. Şiirlerde “derviş” kelimesi de hiç geçmemektedir. Katalogdaki kaydın hatalı olduğu

¹⁶ Bu nüsha esas alınarak şairin *Divan*'ı tarafımızca hazırlanmaktadır. Şiir numaraları bu çalışmadaki şiirlerin sırasını işaret etmektedir.

¹⁷ Bu kasidelerden ilki 62 beyitlik “ışkum ben” redifli bir şiirdir. İkincisi “Der-münâkaşa-i Nâz u Niyâz” başlıklı 29 beyitten oluşan bir münazaradır. Üçüncü şiir “Figâniyye” başlıklı olup şairin, kardeşinin vefatı üzerine yazdığı 43 beyitlik bir mersiye. Dördüncü şiir “Şefâ'at-nâme” başlıklı olup 34 beyittir. Beşinci şiir “şefâ'at yâ Resûlu'llâh” redifli, ilahi başlıklı, 9 beyitlik bir na'ttır. Kasideler arasındaki son şiir Hakk'ın âşıklarının anlatıldığı 7 beyitlik bir şiirdir.

¹⁸ Şairin biraderinin vefatı münasebetiyle yazdığı mersiye türündeki bu şiir 5 bentten oluşmaktadır ve her bentte 18 beyit vardır.

¹⁹ Şair, Arap alfabesindeki 28 harfin 14'ü ile toplam 68 gazel yazmıştır. Gazellerin dağılımı divan nüshasında yer yer sayfa eksiklikleri olduğunu göstermektedir. Gazelerde dikkat çeken husus, şairin 7 gazelde redd-i matlaya yer vermiş olmasıdır.

²⁰ Süleyman'ın 150 rubaisinden 46'sı na'ttır. Bu na'tlarda şair, Hz. Muhammed'e duyduğu muhabbeti ve bağlılığı dile getirmiş, onu methetmiş ve ondan şefaat dilemiştir. Şair ayrıca “Rubâ'ıyyât-ı der-medh ü ta'rîf-i enbiyâ-yı 'azâm-ı 'aleyhimü's-salat” başlığı altında on beş peygamber hakkında rubai yazmıştır. Süleyman, peygamberlerden sonra dört halife, ehl-i beyt ve mezhep imamı için de rubai yazmıştır. Şair bu şiirlerinde onların isim ve lakaplarını zikretmiş, bilinen yönlerini ön plana çıkarmıştır. Şairin rubailerinde yer verdiği diğer konular şunlardır: Talihinden ve felektan şikâyet, arz-ı hâl, eleştiri, nasihat, methiye, fahriye, tasavvuf, münacat. Şairin âşıkane ve rindane yazdığı rubaileri de vardır.

²¹ Koca Dervîş Paşa'nın bu şiirleri için bk. Alper, 2019: 488-521.

açıktır. Bizim de Koca Dervîş Paşa’nın şimdiye kadar bulunamadığı belirtilen *Divan*’ı zannettiğimiz ve bu sebeple tedarik ettiğimiz nüsha, Süleymân adlı bilinmeyen bir şaire aittir.

3. Süleymân’ın Nâbî’ye Nazireleri

Nazire, en genel ve bilinen tanımıyla bir şairin başka bir şairin şiirine çoğunlukla aynı vezin ve kafiye -varsa redifte- yazdığı benzer şiirdir. Bu şiir, örnek/model alınan şiirle söyleyiş (dil ve anlatım), hayal ve muhteva bakımından bazı benzerlikler gösterebilir²². Süleymân’ın Nâbî’nin şiirleri ile bu türden benzerlikler taşıyan şiirleri vardır. Şairin bu şiirlerinin Nâbî’ye nazire olduğu, model alınan şiirlerle nazire şiirler arasındaki çeşitli düzeydeki benzerlik ve ilişkilerden anlaşılmaktadır²³.

Süleymân’ın *Divan*’ında toplam 68 gazel yer almaktadır. Bu gazellerden 15’i Nâbî’ye naziredir. Şair, Nâbî dışında başka isimlere de nazire yazmıştır. Süleymân, çağdaşı olan şairlerden Nef’î (ö. 1635), Vecdî (ö. 1661), Nâ’îlî (ö. 1666), Mezâkî (ö. 1676), ‘Abdî Paşa (ö. 1691) gibi isimlere de nazire yazmıştır.

3.1. Nazirelerin Şekil Özellikleri

Nazire şiirin, zemin veya model şiirle her zaman aynı vezinde, kafiye/redifte olma mecburiyeti bulunmasa da şiirin nazire olup olmadığını belirlemede -nazire tanımlarında da ittifaken vurgulandığı gibi- şekil (dış yapı) unsurlarından vezin ve kafiye/redifin aynı olması önemlidir. Süleymân, Nâbî’nin 15 gazelini tanzir etmiştir. Bu şiirlerin tamamının dış yapısı model olarak alınan şiirlerle aynıdır. Şairin *mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün, mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün* ve *fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün* kalıplarıyla birer, *fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün* kalıbıyla 5 ve *mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün* kalıbıyla 7 olmak üzere toplamda 15 naziresi vardır. Süleymân’ın Nâbî’den nazirelerinin 12’si iki kalıba dayalıdır.

Bir şiirin nazire olup olmadığını tespitte vezinden sonra kafiye -varsa- redif de önemli bir unsurdur. Süleymân’ın nazireleri zemin/model şiirlerle aynı kafiye ve rediftedir. Şair, Nâbî’nin redifli şiirlerini tercih etmiştir. Şairin tanzir ettiği tüm şiirler kelime (isterler, çekmez, göstermiş, itmek, dirken, midür) kelime+kelime (mi var, olacak yirlerdür, olmamuz yeğdür, gelür gider, olmasun n’olsun, gördün mi) ve kelime grubu (el virmez, -den el çekdük) düzeyinde redife sahiptir. Rediflerin şiiri yönlendiren, konu bütünlüğü sağlayan işlevi düşünüldüğünde şairin böylece nazire şiirle konu benzerliğini yahut bütünlüğünü korumaya çalıştığı söylenebilir. Bir şiirin nazire olup olmadığını tayin noktasında aynı kafiyeli olmasından ziyade kafiyeli kelimelerin ortaklığı daha belirleyici ve somut bir göstergedir. Süleymân, ilk naziresinde Nâbî’nin 8 beyitlik gazelinden kafiye-yi oluşturan 9 kelimenin 8’ini

²² Nazirenin tanımı, işlevi, yapıma şekli gibi farklı yönlerine dair ayrıntılı bilgi için şu çalışmalara bakılabilir: Dilçin, 1986: 78-248; Kurnaz, 2007b; Ambros, 1989: 57-83; Köksal, 2006; Kaplan, 2015: 221-263; Yavuz, 2013: 359-424; Kalpaklı, 2006: 133-137.

²³ Burada bahsedilecek olan hususiyetlerin bir kısmı bir şiirin nazire olup olmadığını tayin noktasında belirleyici kıstaslar olarak kullanılmıştır. Bu noktada Ambros (1989: 59-63), Arslan (2006: 126-150), Aydemir (2013: 65-97), Kaplan (221-263), Kaya (2011: 179-220), Köksal (2006: 42-47) ve Ünver (2013: 142-159) ilgili çalışmalarında nazire şiirlere dair bazı kıstaslara dikkat çekmişlerdir.

(şarâb, âb, gül-âb, hâb, kitâb, hisâb, şitâb, cevâb) aynen almıştır. Bu şiirde kafiye kelime ortaklığı % 89’dur. Şairin 3, 9 ve 11. naziresinde % 75; 13 ve 14. naziresinde % 67’dir. Şairin 15 naziresinin 10’unda kafiye kelime ortaklığı % 50 ve üzerindedir. Şairin yalnızca 7. naziresinde kafiye 6 kelimeden 1’i ortaktır. Bu da Süleymân’ın Nâbî’nin kullandığı kafiye yapıyı oluşturan kelimeleri naziresinde büyük oranda muhafaza ettiğini göstermektedir.

Nazirelerin birim sayıları model şiirlerle farklılık gösterebilmektedir. Süleymân’ın 15 naziresinden 4’ü model şiirle birim sayısı bakımından aynıdır, 10’u model şiirden fazla, yalnız 1’i model şiirden azdır. Süleymân 15. naziresinde Nâbî’nin 5 beyitlik gazelinin 9, 9. naziresinde ise 7 beyitlik gazelinin 11 beyitle tanzir etmiştir. Her ne kadar nazire şiirlerle zemin/model şiirler arasında birim sayısı bakımından bağlayıcı bir kural olmasa da bazı temayüllerden bahsetmek mümkündür. Süleymân adına bu temayül şunu göstermektedir ki Süleymân, nazire yazdığı şaire aynı veya daha fazla sayıda beyitle cevap vermiştir.

3.2. Nazire Yazılan Şairin Adını Anma

Bir şiirin nazire olup olmadığını belirlemede -varsa- şairin tanıklığı önemlidir. Böylece, o şiirin kime nazire yazıldığı ortaya çıkar. Süleymân, iki naziresinde şiirinin Nâbî’ye nazire olduğunu açıkça beyan etmiştir. Şair, Nâbî’nin “gelür gider” redifli gazeline yazdığı nazirede kusurlu yaradılışının tecrübe için bilgili Nâbî’nin güzel şiirlerine gelip gittiğini söyler.

Gûyâ ki âzmâyîş içün tab‘-ı kâsırı

Eş‘âr-ı pâk-i Nâbî-i dâna gelür gider (Süleymân, G. 19/8)

Bu beyitte Süleymân, Nâbî’yi zikrederek şiirinin ona nazire olduğunu söylerken bir yönden de nazirenin genç şairlerin yetişmesindeki rolünü akla getirmektedir.

“Klasik şark şiirinde umumiyetle iki türlü nazire vardır: Bunlardan biri, üstatların şiirlerini örnek edinerek bu şiirlere aynı vezin, kafiye, şekil ve söyleyiş formasyonu içinde benzer şiirler söyleyerek yetişmektir. Bu manada nazirecilik bütün klasik edebiyatlarda hele şarkta tam manasıyla yetiştirici bir ekol vazifesi görür. O kadar ki klasik Doğu edebiyatında hemen her şair bu mektepten yetişmiştir. Bizde Fuzûlî tarzında yazmaya çalışanların Fuzûlî mektebi, yahut Nâbî tarzında yazmaya çalışanların Nâbî mektebi ve benzerleri böyle teşekkül etmiştir. Bu şairler üstatlarını geçemeseler bile onların yolunda yetişerek, bilhassa onların söyleyişlerindeki sırlara ulaşarak büyük bir şiir seviyesini muhafaza ediyorlar, bir söyleyiş ve anlayış seviyesine yükseliyorlar, hatta bu seviyeyi bütün yurt aydınları ölçüsünde üstün tutmaya muvaffak oluyorlardı (Banarlı, 2007: 377-378).”

Süleymân aşağıdaki beytinde de şiirinin Nâbî’ye nazire olduğunu söylemiştir: “Ey tutkun gönül! Bu naziren acaba yine mucize sayılacak kadar düzgün ve güzel söz söyleyen Nâbî’ye midir?”

Bu nazîren ‘acebâ ey dil-i şûrîde yine

Nâbî-i hoş-nefes ü sâhib-i i‘câza mîdur (Süleymân, G. 20/8)

Şair, iki şiirinde ise Nâbî’yi ismen anmamış ancak şiirlerinin nazire olduğunu vurgulamıştır. Bunların birinde şair, Nâbî’den “üstâd” diye bahsetmiş ve gazelinin dünyada beğenileceğini, beğenenlerin nazara karşı kulaklarını çekeceklerini söylemiştir. Diğerinde ise amacının kimseye kemalini göstermek olmadığını, şiirle azmayış ettiğini belirtmiştir. Kurnaz (2007b: 15-16), “âzmâyış”, “kûşîş” gibi şuara tezkire yazarlarının da kullandığı bazı tabirlerin, şiir eğitiminin başlangıç dönemiyle ilgili olarak çalışma, kalem tecrübesi anlamında kullanıldığını ve bunların şiir eğitiminin önemli faaliyetlerine işaret ettiğini belirtir. Bu doğrultuda Süleymân’ın bu tabire yer verdiği iki beyte bakıldığında şairin amacının Nâbî’yi aşma yahut ona meydan okuma değil, bir üstattan öğrenme, şiir meşk ederek şiir yazma becerisini geliştirme olduğu söylenebilir.

Düşdi bir böyle nazîre-i gazel üstâda

Sanma tahsîn-künân gûşını ‘âlem çekmez (Süleymân, G. 21/7)

Garaz tab‘ı hemân bir âzmâyış itmedür yohsa

Değildür kimseye maksûdum izhâr-ı kemâl itmek (Süleymân, G. 39/5)

3.3. Tazmin Yapma

Tazmin, bir şairin başka bir şairin şiirinden bir parça alıp kendi şiirinde kullanmasıdır. Tazmin, hâlin gereğine uygunluğundan ve aslında tazmin edilen şiirin güzelliğinden yapılır (Recâizâde Mahmud, 1299: 334). Divan şairleri tazmin yapılan şairin veya şiirin şöhretine göre bazen tazmin yaptıklarını belirtme ihtiyacı duymamışlar, bazense tazmini kimden yaptıklarını söylemişlerdir. Tazmin, nazire şiirlerde de görülen bir özelliktir. Nazire yazan şair, model aldığı şiirden bir mısra yahut beyti tazmin edebilmektedir. Süleymân, bir naziresinde üstat olarak nitelendirdiği Nâbî’yi köhnemiş mazmunlarla taklit olamayacağını söylerken hâlin gereğine uygun bir şekilde Nâbî’nin şiirinden bir mısrayı ustaca kendi şiirine yerleştirmiştir.

Nazm-ı üstâda nazîre nice mümkün Nâbî

Tâze-gû tâze-zebân tâze cevâb isterler (Nâbî, G. 230/8)

Köhne mazmûn-ile üstâd olur mı taklîd

Tâze-gû tâze-zebân tâze-cevâb isterler (Süleymân, G. 7/9)

3.4. Fahriyede Bulunma

Bir şiir, usta bir şairi model almak ve ona benzemeye çalışmak bazen de o şiirin sahibine meydan okumak ve o şiirden daha güzelini yazabileceğini ortaya koymak amacıyla tanzir edilebilir. Böyle durumlarda şairlerin nazirelerinde fahriyede bulundukları görülmektedir. Süleymân bir naziresinde model şiirde Nâbî’nin yaptığı gibi fahriyede bulunmuştur. Nâbî, gazelinin makta beytinde her gazelinin ister istemez dostlarının kulağına küpe olduğunu ve hoş gittiğini söylemiştir. Süleymân ise naziresinde gazelinin beğenilmesinde “himmet-i üstâd” diyerek Nâbî etkisine dikkat çekmiştir.

Hâh u nâ-hâh olur âvîze-i gûş-ı ahhâb

Nâbiyâ her gazelün böyle hoş-âyende midür (Nâbî, G. 213/7)

Feyz-yâb olmasa ger himmet-i üstâd-ile dil

Denmez idi gazelün böyle hoş-âyende midür (Süleymân, G. 9/9)

3.5. Matla Beyitlerinde Benzerlik

Model şiirlerle nazire şiirler arasında matla beyitlerindeki benzerlik önemlidir. Süleymân’ın 3 naziresinin matla beyti tanzir ettiği şiirlerin matla beytiyle kelime kadrosu, kafiye kelime, hayal ve söyleyiş bakımından benzerdir. Aşağıdaki beyitte Nâbî, beytin merkezine “mestân”ı almıştır. Sarhoşlar, sevgilinin naz elinden şarap istemektedirler. Şair, onların bu isteğini ikinci mısra da leff ü neşr ile güneş çeşmesinin su istemesi olarak nitelendirmiştir. Süleymân ise naziresinde beytinin merkezine mestân yerine “rindân”ı almıştır. İşret gecesindeki rintler şarap istemektedir. Süleymân da Nâbî gibi onların bu isteğini ikinci mısra da leff ü neşr ile zulmet/karanlık diyarında İskender’in su istemesi olarak nitelendirmiştir. Süleymân’da Nâbî’den farklı olarak telmih ön plana çıkmıştır. Nâbî’de ise “çeşme-i hûrşîd” ve “dest-i nâz” tamlamaları söyleyiş olarak ön plandadır.

Dest-i nâzundan o mestân ki şarâb isterler

Güyyâ çeşme-i hûrşîdden âb isterler (Nâbî, G. 230/1)

Şeb-i ‘işretdeki rindân şarâb isterler

Sanki zulmetde Sikender gibi âb isterler (Süleymân, G. 7/1)

Aşağıdaki beyitte Süleymân, model aldığı şiirin matla beytindeki kafiye yapıyı oluşturan iki kelimeyi aynen kullanmıştır. Bunun yanı sıra şair, anlatımda söz sıralaması olarak da model şiiri izlemiştir. İki şiirde kelime bakımından ortaklık % 50’dir. Nâbî, gam zevkinin gönülde, (aşk) yarasında, vücutta; neşenin ise bülbulde, gülde, gül bahçesinde olup olmadığını sorar. Burada ilk mısra ile ikinci mısra da sıralanan unsurlar arasında leff ü neşr vardır. Aynı anlatımı tercih eden Süleymân

sevgilinin yanağının parlaklığının gönülde, vücutta, bülbülün ateşinde (ezgisinde), gül bahçesindeki gülde olup olmadığını sorar.

Zevk-i gam dilde midür dâğda mı tende midür

Neşve bülbülde midür gülde mi gülşende midür (Nâbî, G. 213/1)

Tâb-ı ruhsârı ‘aceb dilde midür tende midür

Sûz-ı bülbülde midür gonçe-i gülşende midür (Süleymân, G. 9/1)

Süleymân, başka bir naziresinin matla beytinde de Nâbî’nin kelime kadrosuna ve söyleyişine bağlı kalmıştır. Nâbî, “Niyetin verdiği sözünü yerine getirme midir yoksa amacın inleyen gönle yeni bir zulüm mü yapmaktır?” diye sorarken Süleymân, “Aceba o put yapılı sevgilinin meyli şive ve naz mıdır yoksa amacı âşıklarına yeni bir zulüm müdür?” der. Her iki şiirin ikinci mısraları hayal bakımından aynıdır. Nâbî, kendi inleyen gönlünü; Süleymân ise sevgilinin tüm âşıklarını meful konumunda kullanmıştır. Sevgilinin eylemi her iki şiirde de yeni bir zulümdür. Nâbî, ilk mısradaki sevgilinin vaatte bulunup yerine getirmeme; Süleymân ise âşığa cilve ve naz yapma davranışını ön plana çıkarmıştır.

Niyetün eyledüğün va‘de-i incâza mıdur

Yohsa kasdun dil-i zâre sitem-i tâze midür (Nâbî, G. 211/1)

Meyli âyâ o bütün şive ile nâza mıdur

Yohsa ‘uşşâkına kasdı sitem-i tâze midür (Süleymân, G. 20/1)

3.6. Söz Diziminde Benzerlik/Ortak İfade Tarzları

Zemin/model şiirler ile nazire şiirler arasında söz dizimi bakımından benzerlikler görülebilir. Şair, tanzir ettiği şiirdeki ifade tarzlarına naziresinde yer verebilir. Süleymân, nazirelerinde Nâbî’nin söz dizimini kullanmıştır. Bu noktada şairin nazireleri, model şiirlerle tamlama yapısı, söz kalıpları, paralel ve ortak söz yapıları bakımından benzerlik taşımaktadır.

ne defter ne kitâb isterler (Nâbî, G. 230/4 / Süleymân, G. 7/5)

girye midür hande midür (Nâbî, G. 213/2 / Süleymân, G. 9/7)

minnet-i şebnem çekmez (Nâbî, G. 330/2 / Süleymân, G. 21/2)

dem mi var (Nâbî, G. 330/5, Süleymân, G. 21/2)

bulayduk ... dil-berden rehâ dirken (Nâbî, G. 621/4 / Süleymân, G. 50/3)

gûyiâ ... âb isterler (Nâbî, G. 230/1) / sanki ... âb isterler (Süleymân, G. 7/1)

çeh-i târîk-i firkat (Nâbî, G. 318/1) / çeh-i târîk-i dil (Süleymân, G. 22/6)

Sahn-ı dîvân-ı kıyâmetde hisâb isterler (Nâbî, G. 230/5) / Mevkıf-ı dergeh-i Bârîde hisâb isterler (Süleymân, G. 7/6)

Görüp ... verd-i terden el çekdük (Nâbî, G. 448/3 / Süleymân, G. 37/3)

3.7. Öncelemeler

Öncelemeler şiir dilinde söz dizimiyle ilgili bir durumdur. Bir şairin mısra veya beyit başında yer verdiği yüklem öncelemeleri bir dil ve anlam olayıdır ve nazire yazan şair, bu uygulamayı şiirine taşıyabilir. Süleymân bir naziresinde Nâbî’nin yaptığı “oldı” ve “bilemem” yüklem öncelemelerini naziresinde muhafaza etmiştir.

Oldı sermâye-i hayret bana bîm ü ümmîd

Bilemem eyleyecek girye midür hande midür (Nâbî, G. 213/2)

Oldı zülf-i siyehi perde-i nûr-ı rûy

Bilemem yohsa husûf-ı meh-i tâbende midür (Süleymân, G. 9/2)

3.8. Edebî Sanatlar Bakımından Benzerlik

Nazire şiirde, model şiir hayal ve söyleyiş bakımından örnek alındığında model şiirdeki edebî sanatın farklı bir durum için kullanılabildiği görülmektedir. Bilhassa telmih, hüsn-i talil, iktibas, irsal-i mesel gibi sanatlarda bu yapılmaktadır. Süleymân’ın şiirleri bu noktada model şiire benzemektedir.

Nâbî’ye göre alçak gönüllülük, gül fidanını dünyanın seçkini yapmıştır. Gül fidanı bahçede boşuna başını eğmiş değildir. Nâbî, gül fidanının bahçedeki duruşunu esas almış ve onu şairane bir bakışla alçak gönüllü -biraz da mahcup- olarak nitelendirmiş, onun bu sayede seçkin olduğunu söylemiştir. Süleymân benzer hayale ortak kelime kadrosu ile yer vermiştir. Süleymân da Nâbî gibi ağacın duruşunu esas almış ve onun bu duruşunu şairane bir sebeple anlatmıştır. Gül fidanının yerini hayrete düşmüş söğüt almıştır. Bu salkım söğüt de başını eğmiştir, mahcupdur. Bunun sebebi salkım söğüdün suda aksini görüp güzelliğine tutulmasıdır. Her iki şiir arasında söz sanatları bakımından benzerlik olduğu görülmektedir. İki şair de teşhis ve hüsn-i talile yer vermiştir.

O tevâzu‘ anı mümtâz-ı cihân itmiştir

Nahl-i gül bâğda bîhûde ser-efgende midür (Nâbî, G. 213/5)

‘Aksini cûda görüp hüsnüne olmuş meftûn

Bîd-i hayret-zede bîhûde ser-efgende midür (Süleymân, G. 9/6)

3.9. Kelime Kadrosunda Benzerlik

Nazire şiir, model alınan şiirle kelime kadrosu bakımından benzer olabilir. Bu benzerlik iki şiir arasındaki anlam ve hayal bağının benzer olmasını sağlar. Süleymân’ın model şiirin kelime kadrosunu sık sık kullandığı görülmektedir. Aşağıdaki şiirde iki mısra arasında yalnızca iki kelime farklıdır. Nâbî’nin matlâda “pây-ı yâre düşmeğe ağyârdan nevbet mi var” mısrasını Süleymân “kûy-ı yâre varmağa ağyârdan nevbet mi var şeklinde” âdetâ tazmin etmiştir. Şair, bu söyleyişi başka bir beyitte duruma uygun düşecek şekilde kullanmıştır. Sevgiliye geçilecek yol o kadar çoktur/kalabalıktır ki sevgilinin muhitine varmak isteyen âşığa rakiplerden dolayı sıra gelmemektedir.

Pây-ı yâre düşmeğe ağyârdan nevbet mi var

Sâyesinde nahl-i ümmîdün meğher râhat mı var (Nâbî, G. 216/1)

Reh-güzârı ol kadar kesret ki şimdi ‘âşıkâ

Kûy-ı yâre varmağa ağyârdan nevbet mi var (Süleymân, G. 8/5)

Şair, bu gazele naziresinde farklı bir beyitte de model şiirin kelime kadrosuna yer vermiştir. Ancak burada bir farklılık vardır:

Vasldan maksûdumuz memnûn-ı cânân olmadur

Yohsa vasla ‘âlem-i endîşede minnet mi var (Nâbî, G. 216/4)

Kasdumuz ümmîd-i vuslatdan hem-âgûş olmadur

Yohsa ol şûhun hayâli gibi hem-sohbet mi var (Süleymân, G. 8/4)

Bazen şair, naziresinde model aldığı şiirdeki kelimelerin eş anlamlısını veya müştakını kullanabilir. Süleymân’ın yukarıdaki beyitte bunu yaptığı görülmektedir. Şair, Nâbî’nin “vasl”ına karşılık “vuslat”ı, “maksûd”una karşılık “kasd”ı kullanmıştır.

Süleymân aşağıdaki beyitte kelime kadrosu bakımından model şiire bağlı kalsa da büsbütün onu taklit etmemiş, farklı bir hayale yer vermiştir. Nâbî, kavuşmaya nail olduğunda mutlu, ağyar ise bu durumda sevgiliden ayrı kaldığı için gamlıdır. Süleymân ise şuh sevgilinin yaptığı eziyetlerden şikâyet etmemektedir. Şairin gönlü cefalardan sevinç elde eder. Bu işin görünüşüne bakıldığında aslında bu durum âşığın gamlı olmasına neden olmalıdır.

Hele biz şâd oluruz nâ’il-i vasl olmakdan

Gerçi ağyâra o gamnâk olacak yirlerdür (Nâbî, G. 226/7)

Dil safâ kesb ider ol şûh cefâ itdükce

Gerçi zâhirde o gamnâk olacak yirlerdür (Süleymân, G. 16/4)

Süleymân, bu gazele yazdığı nazirede başka bir beytinde de model şiirin kelime kadrosuna bağlı kalmıştır. Aşağıdaki beyitte bu bağlılığı görmek mümkündür:

Girye-i mesti görürken diyen âyâ kimdür

Sahn-ı meyhâne tarabnâk olacak yirlerdür (Nâbî, G. 226/3)

Meclis-i yâr tarabnâk olacak yirlerdür

Zevk-i vuslatla ferahnâk olacak yirlerdür (Süleymân, G. 16/1)

Süleymân, Nâbî’nin “el çekdük” redifli gazeline yazdığı nazirede de şairin kelime kadrosuna bağlı kalmıştır. Aşağıdaki ilk örnekte Süleymân, model aldığı beyitten 5 kelimeye (faysal, gavgâ, hançer, el çekdük) doğrudan yer verirken 2 kelimenin (ferâgat eyle-/âsûde ol-, şemşîr/tığ) yerine ise eş anlamlılarını kullanmıştır.

Virüp ser-rişte-i gavgâya faysal baht ü tâli‘le

Ferâgat eyledük şemşîrden hançerden el çekdük (Nâbî, G. 448/6)

Bulup faysal hele gavgâ-yı ebrû vü müjenden dil

Belî âsûde olduk tığle hançerden el çekdük (Süleymân, G. 37/6)

Şair gazelin başka bir beytinde ise model şiirle ortak, eş anlamlı ve müştak kelimelere yer vermiştir. Nazire şiirle model şiir arasında “dil, hicrân, ile, germ-ülfet, sîmîn-berden, el, çekdik” kelimeleri ortak; “temennâ/ümîd, dildâr/yâr” kelimeleri eş anlamlı; “visâl/vuslat” kelimeleri müştaktır.

Olup dil pûte gibi tâb-ı hicrân ile germ-ülfet

Temennâ-yı visâl-i yâr-ı sîmîn-berden el çekdük (Nâbî, G. 448/4)

İdelden dil firâk u hasret ü hicrân-ile ülfet

Ümîd-i vuslat-ı dildâr-ı sîmîn-berden el çekdük (Süleymân, G. 37/5)

3.10. Temel Objelerde ve Hayal Unsurlarında Ortaklık

Model şiirlerle nazireler arasında ortak objelere, ortak eylemlere, ortak hayal unsurlarına dayalı bir ilişkiden bahsedilebilir (Kaplan, 2015: 240). Süleymân, model

şiiirdeki temel objeyi naziresinde kullanarak model şiiirle ortak hayal unsurlarına yer vermiştir. Bu tarz nazireler model şiiirin taklit edildiği ve onun benzerinin yazılmaya çalışıldığı nazireler olarak dikkati çekmektedir. Süleymân şu beytinde Nâbî’nin kelime kadrosuna büyük oranda bağlı kalmıştır. Şair, model şiiirdeki 10 kelimeyi aynen kullanırken 3 kelimenin eş anlamlısına yer vermiştir.

Bir nefes kâşâne-i kalbinden olmazsın cüdâ

Çokdan ey gam Nâbî-i nâ-şâd ile ülfet mi var (Nâbî, G. 216/5)

Bir dem olmazsın cüdâ ey gam derûn-ı sîneden

Haylîden yohsa dil-i nâ-şâd ile ülfet mi var (Süleymân, G. 8/7)

Beyitte Nâbî gama seslenmektedir. Bir nefes/an bile gam, şairin gönül sarayından ayrı kalmaz. Bu durumu şair, mutsuz Nâbî’nin çoktandır gam ile ülfeti olması şeklinde açıklar. Süleymân da gama seslenmektedir. Bir dem/an/nefes bile gam, şairin gönlünden ayrı kalmaz. Bu durumu şair, mutsuz gönlünün çoktandır gam ile ülfeti olması şeklinde açıklar.

3.11. Temel Objelerde ve Kurgularda Ortaklık

Nazire şiiirlerde, model şiiirlerdeki ortak objelere dayalı benzer kurgular görülebilir. Nazire sahibi, tanzir ettiği şiiirdeki temel objeyi aynen tekrarlar. Burada temel objeye dayalı olarak oluşturulan kurgu aynıdır. Hayalde de bazı benzerlikler vardır. Bu yapıda, şairin yaratıcılığının fazla olduğu söylenemez. Zira nazire sahibi tanzir ettiği şiiirin söyleyişine ve hayaline fazlaca kapılmış, kendi yaratıcılığından çok fazla bir şey ekleyememiştir (Kaplan, 2015: 246). Süleymân, Nâbî’nin şiiirlerini tanzir ederken bu yapıya da yer vermiştir.

Aşağıdaki şiiirde Nâbî, âşığın bazen ayrılık yayı, bazen zulüm zehri, bazen keder yükü çektiğini söyler. Yıpranmış gücüyle âşığın çekmediği sıkıntı kalmamıştır. Süleymân da âşığın çekmediği sıkıntı kalmadığını vurgular:

Geh kemân-ı hicr ü geh zehr-i sitem geh bâr-ı gam

‘Âşık-ı fersûde-bâzû çekmedük mihnet mi var (Nâbî, G. 216/2)

Gâh bâr-i derd-i fûrkat gâhî zehr-âb-ı sitem

‘Âşık-ı nâ-şâd hergiz çekmedük mihnet mi var (Süleymân, G. 8/2)

Nâbî’de âşığın vasfı, yıpranmış bir güce sahip olmasıdır. Süleymân’da ise bu âşık, mutsuz sıfatıyla nitelenmiştir. Nâbî’de ayrılık, zulüm ve kederi çeken bir âşık vardır. Süleymân’da da zulüm ve ayrılık çeken bir âşık vardır. Her iki şiiirde de sitem, zehre benzetilmiştir. Süleymân, Nâbî’den farklı olarak zehirli su demiştir. Nâbî kederi bir yük gibi görürken Süleymân ayrılığın derdini bir yük olarak görmüştür.

Görüldüğü gibi nazire şiirde obje, kurgu ve hayal model şiirle aynıdır. Nazire şiirde model şiirde yer alan 10 kelime aynen kullanılmıştır.

Aşağıdaki beyitlerde de failler ve kurgu ortak, hayaller benzerdir. Nâbî, güzellik çarşısının kanaat/tokgözlülük satıcısı sevgiliye, kavuşma karşılığı olarak canını verse, sevgilinin buna kıymet vermeyeceğini söyleyerek divan şiirinde âşık ve sevgili tiplerinin bilindik özelliklerini vurgular: Visal için canını veren âşık ama buna aldırış etmeyen sevgili. Süleymân’da hayalde bazı değişiklikler olsa da kurgu aynıdır. Âşık, aşk pazarı içinde sevgilinin güzelliğine karşılık dünya ve dünyanın içinde olan her şeyi feda etse, sevgili buna kıymet vermez. Görüldüğü gibi her iki şiirde âşık ve sevgilinin davranış kalıpları aynıdır. Kurguda da ortaklık vardır. Her iki şair de sevgili uğruna her şeyi feda eden bir âşık ve bunlara kıymet vermeyen bir sevgili kurgulamıştır.

O istiğnâ-fürûş-ı çâr-sûy-ı hüsnün ey Nâbî

Metâ’-ı vaslına cân nakdin itsen kıymet el virmez (Nâbî, G. 318/7)

Metâ’-ı hüsn-i yâre vakt olur bâzâr-ı ‘ışk içre

Eğer dünyâ vü mâfihâyı itsen kıymet el virmez (Süleymân, G. 22/10)

3.12. Temel Objelerde Farklılık, Kurgularda Ortaklık; Failerde Farklılık, Fiillerde Ortaklık

Model şiirde yer alan temel obje(ler), her zaman nazire şiirde yer almaz. Şair, model aldığı şiirin kurgusunu esas alır, ancak hayal olarak model şiirden uzaklaşır. Şiirler arasında kurgu ortaklığını sağlayan model şiirdeki ana fiilin nazirede de tekrarlanmasıdır. Başka bir ifadeyle model şiir ile nazirede failer farklı, eylem ve sonuç aynıdır (Kaplan, 2015: 243). Süleymân, Nâbî’nin şiirlerini tanzir ederken bu yapıya da yer vermiştir. Aşağıdaki beyitte Nâbî fail olarak ilk mısırda sâgar-ı sahbâyı, ikinci mısırda deryâyı kullanmıştır. Süleymân ise ilk mısırda âşığı, ikinci mısırda bülbül-i şeydâyı kullanmıştır. Her iki şiirde temel eylem “gelür gider” redifine dayalı olup ortaktır.

Bezm-i safâya sâgar-ı sahbâ gelür gider

Gûyâ ki cezr ü medd ile deryâ gelür gider (Nâbî, G. 219/1)

‘Âşık kaçan ki kûyuna cânâ gelür gider

Gülzâra sanki bülbül-i şeydâ gelür gider (Süleymân, G. 19/1)

Nâbî, bir içki meclisinden bahsetmektedir. Bu neşe veren içki meclisinde şarap kadehi arka arkaya gelmektedir. Şair, bu gelişi deniz sularının kabarıp çekilmesi ile ilişkilendirir. Burada iki mısra arasında leff ü neşr yapıldığı görülmektedir. Kadehlerin (dolu) gelişi denizin kabarması iken kadehlerin (boş) gidişi suların

çekilmesidir. Süleymân, bu geliş gidişi âşığa vermiştir. Âşık, ne zaman ki meclise gelip gitse âdetâ gül bahçesine çılgın/tutkun bülbül gelip gitmektedir. Burada da iki mısra arasında leff ü neşr vardır ve bu sanat, nazire şiirle model şiir arasındaki kurgusal benzerliğe işaret etmektedir.

3.13. Temel Objelerde ve Kurgularda Farklılık

Nazire ile model şiir arasında görülen bir ilişki de söyleyişlerin benzer olmasına rağmen hayallerin tamamen farklı olmasıdır. Nazireden beklenen amaçlardan biri model şiiri vezin ve kafiye-redif olarak taklit eden şairin ondan bağımsız bir hayal oluşturarak onun üzerine çıkabilmesidir. Bu tarz nazireleri, orijinal nazireler olarak değerlendirmek mümkündür. Bu yapıdaki nazireler şairin model aldığı şiiri izleme, ondan faydalanma ve onun benzerini yazma gayretinden ziyade onu aşma, ondan daha iyisini meydana getirme, onun üstüne çıkabilme düşüncesini yansıtmaktadır (Kaplan, 2015: 250).

Aşağıdaki şiirde Süleymân, Nâbî'nin şiirindeki redifi ve kafiyei oluşturan kelimeyi aynen kullanmasına rağmen model şiirden kurgu ve hayal bakımından farklı bir beyit söylemiştir. Nâbî, sevgilinin elinde keman/yay gibi çekili hâlde kalmaktansa o kötü huyludan ok gibi ayrılmayı üstün tutar. Nâbî'de hayalin kaynağını sevgili ile ok-yay münasebeti oluşturmuştur. Süleymân ise sevgilinin yerine kendi bahtını ön plana çıkarmıştır. Şair, sevgilinin muhitinde huzursuz bahtıyla kavuşmayı ümit etmektense ayrı kalmayı üstün tutar. Her iki beyit arasında ne temel objeler ne de kurgular bakımından bir benzerlik vardır.

Kemânâsâ elinde keşmekeşde kalmadan yârun

O bed-hûdan misâl-i târ mehcûr olmamuz yeğdür (Nâbî, G. 77/2)

Bu baht-ı nâ-be-sâmânumla şimdi kûy-ı dil-berde

Ümîd-i vuslat itmekdense mehcûr olmamuz yeğdür (Süleymân, G. 17/7)

Aşağıdaki iki beytin kelime kadrosu benzerdir. Redifler ve kafiyeyi oluşturan kelimeler ortaktır. Buna rağmen iki şiir arasında hayal bakımından farklılık vardır. Nâbî, içki meclisinin şarabına talip olmuştur. Ancak sakide başa kakmanın yüzünü görünce başka bir deyişle sakinin yüzündeki başa kakma ifadesini görünce kadehten el çekmiştir. Süleymân da kadehten el çekmiştir. Ancak o, model aldığı şiirdeki hayalden farklı bir sebeple kadehten el çekmiştir. Şair, uzun zamandır içki meclisinin şarap kadehini görmüştür, kadehle aşınadır. Ancak sonunda vücudu kan ağlatan, içi yaralayan kadehten sürahi gibi el çekmiştir. Burada sürahinin el çekmesi, sürahidenden kadehe şarap dökülmesi ve sonra ayrılmasıdır. Her iki şiir arasında kelime kadrosundaki benzerliğe rağmen kurgu ve hayal farklıdır.

Bu bezmün tâlib olduk biz dahı sahbâsına ammâ

Görüp sâkîde rûy-ı imtinân sâgardan el çekdük (Nâbî, G. 448/2)

Niçe demdür görüp bu meclisün câm-ı meyin âhır

Surâhîveş teni dil-hûn iden sâgardan el çekdük (Süleymân, G. 37/2)

Süleymân’ın bazı nazirelerinde model şiirin bir taklitçisi ve kopyacısı olmadığı, bilakis model şiiri aşmaya ve ondan daha özgün bir hayal yakalamaya çalıştığı görülür. Şair, aşağıdaki beytinde bunu yapmaya çalışmışsa da Nâbî ölçüsünde bir söyleyiş kudretine erişememiştir:

Cünbiş-âmûz gerek berkdên erbâb-ı sülûk

Râh-ı bî-menzil-i vahdetde şitâb isterler (Nâbî, G. 230/6)

Ka‘be-i kûyma sa‘y ile olup mahmil-keş

İrmeğe menzil-i maksûda şitâb isterler (Süleymân, G. 7/7)

Beyitte Nâbî, salikleri temel öge olarak kullanmıştır. Salıklar, şimşekten daha hızlı hareket etmeyi öğrenmiş olmalıdır. Zira vahdetin menzilsiz, durup duracak yeri olmayan yolunda salikten çabukluk isterler. Nâbî şiirinde dervişin vahdet yolunda terakki ederken menzillere takılı kalmamasını ve terakki etmesini şimşek ile somut kılmaya çalışmıştır. Süleymân ise beyti Kâbe’ye dayalı ögeler arasında kurduğu tenasübe ve kelimeler arası anlam ilişkilerine dayanmıştır. Şair, sevgilinin Kâbe gibi olan mahallesine gayretle yük taşıyanın, maksadının menziline ulaşmak için acele etmesini söylemiştir.

Sonuç

Nâbî, klasik Türk edebiyatında ekol sahibi bir şair olarak etrafında geniş bir nazire halkası oluşturmuştur. Lirizmden ziyade fikre ve hikmete yönelen şair, düşünce ve nasihat merkezli şiir tarzıyla birçok şaire model olmuştur. Şairler, Nâbî’nin şiirlerini tanzir ve tahmis etmiş; onun tarzında şiir yazmaya çalışmışlardır. Nâbî gibi şiir söyleyebilmek şairin yaşadığı 17. yüzyıldan itibaren moda olmuştur. Bu modaya uyan ve eldeki gazellerinin % 22’si (15’i) Nâbî’ye nazire olan Süleymân da bu nazire zincirinin bir halkası olarak dikkati çekmektedir.

Şuara tezkirelerinde ve biyografik mahiyetteki eserlerde adı geçmeyen, şiirlerinde mahlas kullanmayan Süleymân 17. yüzyıl şairidir. Şairin *Divan*’ı Mısır Millî Kütüphanesi Talat 159 numarada Koca Derviş Paşa Divanı olarak kayıtlıdır. Süleymân, Nâbî muakkibi bir şairdir. O, Nâbî’nin hikemî gazellerinden ziyade âşıkane gazellerinin tanzir etmiştir. Nazirelerinde şekil olarak model aldığı şiirlere bağlı kalmıştır. İki naziresinde Nâbî’yi ismen zikretmiş, ikisinde ise şiirinin nazire olduğunu belirtmiştir. Şair, bir naziresinde Nâbî’den mısra tazmin etmiştir. Süleymân, üç naziresinde tanzir ettiği şiirlerin matla beytindeki kelime kadrosuna, kafiyei oluşturan kelimelere, hayal ve söyleyişe bağlı kalmıştır. Şair yer yer Nâbî’nin şiirlerindeki ifade tarzlarını ve söz dizimini kullanmıştır. Nâbî’ye nazire yazarken şairin kelime kadrosuna yer vermiştir. Bu tarz nazirelerinde kurgu ve hayal olarak model aldığı şiire bağlı kalmış, model şiirdeki temel objeleri kullanmıştır.

Süleymân'ın nazirelerinde gerek kurgu gerekse hayal bakımından model şiirden büsbütün uzaklaştığı örnekler de vardır. Süleymân, Nâbî'nin daha çok âşıkane gazellerine nazire yazmıştır. Az da olsa bu nazirelerinde hikemî beyitlere yer vermiştir.

Sonuç olarak şüara tezkirelerinde yer bulamamış ve edebiyat tarihlerinde zikredilmemiş olan Süleymân'ın klasik Türk edebiyatında 17. yüzyılda bilinmeyen bir Nâbî muakkibi olarak değerlendirilmesi münasiptir.

Kaynakça

- Alper, Kadir. (2019), “Derviş Paşa ve Derviş Paşa İnşâsı”, *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, C 5, S 16, s. 488-521.
- Ambros, G. Edith. (1989), “Nazîre, the will-o’-the wisp of Otoman Divan poetry”, *Wiener Zeitschrift für die Kunde Des Morgenlands*, Band 79, s. 57-83.
- Arslan, Mustafa. (2006), *Muhyî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Aslan, Murat. (2017), “Nâbî Mektebine Mensup Bir Şair Olarak Fitnat Hanım”, *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, C 6, S 14, s. 7-21.
- Aydemir, Yaşar. (2013), “Üç Dostun Birlikte Meşki: Nev’î, Bâkî ve Muradî’nin Nazireleşmeleri”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/1, s. 65-97.
- Banarlı, Nihad Sâmî. (2007), *Edebiyat Sohbetleri*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul.
- Bektaş, Ekrem. (2008), “Nâbî’nin ‘Bu’ Redifli Gazeline Urfalı Şairler Tarafından Yapılan Tahmis ve Yazılan Nazireler”, *Gazi Türkiyat*, S 3, s. 51-66.
- Bektaş, Ekrem. (2018), “Nâbî Muakkibi Diyarbakırlı Şâirler”, *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, C 10, S 2, s. 733-761.
- Bilkan, Ali Fuat. (2011), *Nâbî Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Büküm, Mehmet. (2015), “Nâbî’nin Bilinmeyen Dört Şiiri”, *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, Y 1, S 1, s. 1-9.
- Çeltik, Halil. (2009), “Şairin Şaire Övgüsü veya Birrî’nin Nâbî Methiyesi”, *Şair Nâbî Sempozyumu, 13-15 Kasım 2009 Şanlıurfa*, (Ed. Ali Bakkal), Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Yayınları, Şanlıurfa, s. 125-135.
- Çolak, Ahmet. (2015), “Bir Hikemi Tarz Şairi: Haşmet”, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, C 4, S 7, s. 135-171.
- Demirel, Şener. (2009), “XVII. Yüzyıl Klasik Türk Şiirinin Anlam Boyutunda Meydana Gelen Üslup Hareketleri: Klasik Üslup-Sebk-i Hindî, Hikemî Tarz-

- Mahallileşme”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/2, s. 279-306.
- Dilçin, Cem. (1986), “Gazel”, *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, S 415-416-417/Temmuz-Ağustos-Eylül, s. 78-248.
- Dikmen, Hamit. (1991), *Seyyid Vehbi ve Divanının Karşılaştırmalı Metni*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Erdoğan, Kenan, Koyuncu, Fatih. (2014), “Nâbî’nin Manisa’daki Sanat Çevresi ve Birrî-Nâbî Dostluğu”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 9/3, s. 631-646.
- Gibb, E. J. Wilkinson. (1999), *Osmanlı Şiir Tarihi III-IV-V*, (Ter.) Ali Çavuşoğlu, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Güfta, Hüseyin. (2000), *Erzurumlu Şair Hâzık*, Erzurum Kitaplığı Yayınları, İstanbul.
- Güfta, Hüseyin. (2013), *Mîrzâzâde Sâlim Divanı*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Günay, Fatih. (2001), *Râşid (Vak’anüvis) Hayatı, Edebî Kişiliği, Divanının Tenkitli Metni ve İncelemesi*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Edirne.
- Harmancı, M. Esat. (2003), “Bir Divan Şâiri: Rûznâmecî-zâde Şinâsî [?-1702]”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S 5, s. 133-148.
- Horata, Osman. (2015), *Has Bahçede Hazan Vakti XVIII. Yüzyıl: Son Klasik Dönem Türk Edebiyatı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- İpekten Haluk, İsen Mustafa, Toparlı Recep, Okçu Naci, Karabey Turgut. (1988), *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kalpakkı, Mehmet. (2006), “Osmanlı şiir akademisi: Nazire”, *Türk Edebiyat Tarihi*, (Ed. Talat Sait Halman vd.), İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı, s. 133-137.
- Kaplan, Hasan. (2015), “Bâkî’yi Yenilemeye Çalışan Bir Şair Ümîdî ve Bâkî’ye Nazireleri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C 8, S 38, s. 221-263.
- Kaplan, Hasan. (2019), *Zîver ve Divanı*, DBY Yayınları, İstanbul.
- Kaplan, Mehmet. (1961), “Nâbî ve ‘Orta İnsan’ Tipi”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*, C 11, s. 25-44.
- Karacan, Turgut. (1991), *Bosnalı Alaeddin Sabit Divan*, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas.

- Kaya, Hasan. (2011), “18. Yüzyıl Şairi Âsaf’ın Nazîreleri”, *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S 24, s. 179-220.
- Kılıç, Atabey. (2004), *Mîrzâ-zâde Ahmed Neylî ve Divanı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Kılıç, Yasin. (1996), *Râtib Ahmed Paşa Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Divanının Tenkitli Metni ve İncelemesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Kortantamer, Tunca. (1984), “Nâbî’nin Osmanlı İmparatorluğunu Eleştirisi”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C 2, S 1, s. 83-116.
- Köksal, Fatih. (2006), *Sana Benzer Güzel Olmaz Divan Şiirinde Nazire*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kurnaz, Cemal. (2007a), “Şiirsel Bir İmge Olarak Halep Kumaşı”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/4, s. 618-623.
- Kurnaz, Cemal. (2007b), *Osmanlı Şair Okulu*, Birleşik Yayınevi, Ankara.
- Kurtoğlu, Orhan (e-kitap), *Lebîb Divanı*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,194358/diyarbakirli-lebib-divani.html>
- Kutlar Oğuz, Fatma Sabiha. (e-kitap), *Arpaemîni-zâde Mustafâ Sâmî Divanı*, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-196126/arpaemini-zade-mustafa-sami-divani.html>
- Fihrişü’l-Mahtûtâtı’t-Türkiyye el-Osmâniyye (1987), kısmü’s-sânî, elleti iktenethâ Dârü’l-Kütübi’l-Kavmiyye münzü ‘âm 1870 hatta nihâye 1980 m, el-Hey’etü’l-Mısıriyyeti’l-Âmme li’l- Kitâb, Kahire. (Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu 1870-1980)
- Mengi, Mine. (1991), *Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî*, AKM Yayınları, Ankara.
- Mutlu Kırılı, Serpil. (2012), “Şairin Adı Yok... Klasik Türk Edebiyatında Mahlas Kullanmayan Şairler”, *Tudok 2012 IV. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi 27-28 Ağustos 2012 Bildiriler Kitabı*, (Haz. K. Şahan vd.), İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 311-321.
- Okçu, Naci (e-kitap), *Şeyh Gâlib Divanı*, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-78404/seyh-galib-divani.html>
- Öztekin, Özge. (2013), “XVIII. Yüzyılın Vak’anüvis Şairi Âsım: Hayatı, Eserleri, Sanatı”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S 18, s. 207-229.
- Pala, İskender. (1991), “Erzurumlu İbrahim Hakkı’da Nâbî Tesiri”, *Erdem*, C 7, S 19, s. 215-227.

- Recâizâde Mahmud Ekrem. (1299), *Ta’lîm-i Edebiyât*, Mihran Matbaası, İstanbul.
- Tanyıldız, Ahmet. (2019), “Nâbî Biyografisine Ek: Bir Kavramın Tashîhi Vesilesiyle Nâbî’nin Hayatında Diyarbakır’ın Yeri”, *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, *Ustalara Saygı-I: Prof. Dr. Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ’a Armağan*, C 3, S 3, s. 1-21;
- Turan, Lokman, Kütük, Rıfat. (2009), “Nâbî Muakkibi Şairler ve Bir Nâbî Takipçisi: Edirneli Örfî”, *Şair Nâbî Sempozyumu 13-15 Kasım 2009 Şanlıurfa*, (Ed. Ali Bakkal), Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, Şanlıurfa, s. 69-75.
- Ünver, Niyazi. (2013), “Gelibolulu Sürûrî ve Nazireciliği”, *Uluslararası Gelibolu Sempozyumu Bildiri Kitabı*, (Ed. Ramazan Gülendâ), Pozitif Matbaa, Ankara, s. 142-159.
- Yavuz, Kemal. (2013), “Türk Şiirinde Nazire”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Âmil Çelebioğlu Hatıra Sayısı*, Y 6, S 10, s. 359-424.
- Yenikale, Ahmet (e-kitap), *Sünbülzâde Vehbî Divanı*, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-196833/sunbulzade-vehbi-divani.html>
- Yorulmaz, Hüseyin. (1996), *Divan Edebiyatında Nâbî Ekolü eski şiirde hikemiyat*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.

METİNLER

Model Şiirler (Nâbî) ve Nazire Şiirler (Süleymân)

1. NAZİRE	
Zemin/Model Şiir	Nazire Şiir
-230- [fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün] 1 Dest-i nâzuñdan o mestân ki şarâb isterler Güiyâ çeşme-i hürşidden âb isterler	-7- [fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün] 1 Şeb-i 'işretdeki rindân şarâb isterler Şanki zulmetde Sikender gibi âb isterler
2 Derd-i serden nice âzâd olur ol tâ'ife kim Bâde nûş eyleyecek yirde gül-âb isterler	2 Kad-i ham-geşte vü âh-ı dil-i 'aşık besdür Bezm-i 'ışk içre ne çeng ü ne rebâb isterler
3 Hûblar hüsine hayrân olur üftâdelerün Çeşm-i âyîne gibi düşmen-i h'âb isterler	3 Âteş-i 'ışkla sen sîneñi süzân idegör Bezm-i vuşlatda dili bahta kebâb isterler
4 Sen hemân dildeki nakş-ı hevesi maḥv eyle Senden ey h'âce ne defter ne kitâb isterler	4 Gül-i ruhsârı 'araḡ-rîz olıcak şerminde Def'-i derd-i sere 'uşşâk gül-âb isterler
5 Şerḡa vü dâḡ gerek sîne-i ehl-i ḡamda Şaḡn-ı dîvân-ı kıyâmetde ḡisâb isterler	5 Metn-i ḡâl ü ḡaṭ-ı ruḡsâra baḡarlar 'uşşâk Hiç bir ḡayri ne defter ne kitâb isterler
6 Cünbiş-âmüz gerek berḡden erbâb-ı sülûk Râh-ı bî-menzil-i vaḡdetde şitâb isterler	6 Telef-i 'ömr-i 'azîz eyleme kim bir gün olur Mevḡıf-ı derḡeh-i Bârîde ḡisâb isterler
7 Ekşer ol bezmḡeh-i 'aşḡda erbâb-ı derûn Dilde ḡam serde şeḡab dîdede âb isterler	7 Ka'be-i küyma sa'y ile olup maḡmil-keş İrmeḡe menzil-i maḡşûda şitâb isterler
8 Nazm-ı üstâda nazîre nice mümkün Nâbî Tâze-ḡü tâze-zebân tâze cevâb isterler (Bilkan, 2011: 631-632)	8 Tâ seḡer 'ışk-ile bîdâr olıḡör kim ey dil Şeb-i vuşlatda ne rü'yâ vü ne h'âb isterler
	9 Köhne maẓmûn-ile üstâd olur mı taḡlîd Tâze-ḡü tâze-zebân tâze-cevâb isterler (Dîvân-ı Süleymân, 142a)

2. NAZİRE	
Zemin/Model Şiir	Nazire Şiir
-216- [fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün] 1 Pây-ı yâre düşmege ağıyardan nevbet mi var Sâyesinde naḥl-i ümmîdün meger râḥat mı var 2 Geh kemân-ı hicr ü geh zehr-i sitem geh bâr-ı ğam 'Âşık-ı fersûde-bâzû çekmedük miḥnet mi var 3 Cilve eyler câme-i yek-reng ile ye's ü ümîd Ṭab'a istilâ-yı hayret gibi ni'met mi var 4 Vaşldan maḫşûdumuz memnûn-ı cānân olmadur Yoḥsa vaşla 'âlem-i endîşede minnet mi var 5 Bir nefes kâşâne-i kâlbinden olmazsın cüdâ Çokdan ey ğam Nâbî-i nâ-şâd ile ülfet mi var 6 Nâbiyâ tâze metâ' ile pür itdün 'âlemi Çârsûy-ı 'âlem-i endîşede zînet mi var (Bilkan, 2011: 622)	-8- [fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün] 1 'Âşıkâ hergiz dem-i vuslat gibi devlet mi var Hiç ol vaqt-i mübârek gibi bir sâ'at mi var 2 Gâh bâr-i derd-i fûrkat gâh' zehr-âb-ı sitem 'Âşık-ı nâ-şâd hergiz çekmedük miḥnet mi var 3 Telḥ-kâm eyler seni ümmîd itme ey gönül Mîve-i bostân-ı 'âlemde meger lezzet mi var 4 Kaşdumuz ümmîd-i vuslatdan hem-âgûş olmadur Yoḥsa ol şûḥuñ ḥayâlî gibi hem-şoḥbet mi var 5 Reh-güzârı ol kadar keşret ki şimdi 'âşıkâ Kûy-ı yâre varmağa ağıyardan nevbet mi var 6 Eşk-i ḥûn-âlûde 'âşık ğam degil olsa revân Çârsû-yı 'ışkda ol gevhere kıymet mi var 7 Bir dem olmazsın cüdâ ey ğam derûn-ı sîneden Ḥayl'den yoḥsa dil-i nâ-şâd ile ülfet mi var (Dîvân-ı Süleymân, 142a-142b)

3. NAZİRE	
Zemin/Model Şiir	Nazire Şiir
-213- [fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün] 1 Zevk-i ğam dilde midür dâğda mı tende midür Neşve bûlbûlde midür gülde mi gülşende midür 2 Oldı sermâye-i hayret baña bîm ü ümmîd Bilemem eyleyecek girye midür ḥande midür 3 Oldı bâzîçe-i 'aşkuñda nihân ḥâtem-i dil Çîn-i zülfüñde midür sende midür bende midür 4 Gül hem açıldı hem ârâyış-i destâr oldı Bûlbûl-i bî-ḥaber âyâ daḥı şivende midür 5 O tevâzu' anı mümtâz-ı cihân itmişdür Naḥl-i gül bâğda bîḥûde ser-efgende midür 6 Dürr ü mercân bulunurmuş tûalum deryâda Bu kadar çîn-i cebîn şatmağa erzende midür 7 Ḥ'âh u nâ-h'âh olur âvîze-i gûş-ı aḥbâb Nâbiyâ her ğazelüñ böyle ḥoş-âyende midür (Bilkan, 2011: 620)	-9- [fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün] 1 Ṭab-ı ruḥsârı 'aceb dilde midür tende midür Sûz-ı bûlbûlde midür gonce-i gülşende midür 2 Oldı zülf-i siyehi perde-i nûr-ı rûyı Bilemem yoḥsa ḥusûf-ı meh-i tâbende midür 3 Görinen yara mıdur şafḥa-i ruḥsârûnda Ḥâr-ı şâneyle gül-i zaḥm-ı nümâyende midür 4 Dehenün içre zebânun mı olan nuṭḫ-âver Âşiyânında 'aceb bûlbûl-i güyende midür 5 'Anberîn zülf midür ruḥlarun üzre görinen Bâğ-ı ḥüsnünde 'aceb sünbül-i büyüende midür 6 'Aksiñi cûda görüp ḥüsnüñe olmuş meftûn Bîd-i hayret-zede bîḥûde ser-efgende midür 7 Görinür gâh' nigâh-ı ğazabı luṭf-âmîz Bilemez dil sebeb[i] girye midür ḥande midür 8 Tûalum gevher-i nâ-yâbı olurmış kânun Cehd idüp tişe-be-kef olmağa erzende midür

	9	Feyz-yâb olmasa ger himmet-i üstâd-ile dil Denmez idi ğazelûn böyle hoş-âyende midür (Dîvân-ı Süleymân, 142b)
--	---	---

4. NAZİRE	
Zemin/Model Şiir	Nazire Şiir
-226- [fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün] 1 Kûy-ı dilber ne 'aceb hâk olacağ yirlerdür Hâk iken hem-ser-i eflâk olacağ yirlerdür	-16- [fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün] 1 Meclis-i yâr şarabnâk olacağ yirlerdür Zevk-i vuşlatla ferahnâk olacağ yirlerdür
2 Bezm-i ağıyârda görmek o gül-i hod-kâmı Şîşe-i mey gibi şad-çâk olacağ yirlerdür	2 Ğayrilerle o perî bâğa hırâmân olmuş Eşk-rîz olmada çün tāk olacağ yirlerdür
3 Giry-e-i mesti görürken diyen âyā kimdür Şahñ-ı meyhâne şarabnâk olacağ yirlerdür	3 Hemçü Manşûr gönül zülfine berdar ol kim 'İşkla hem-ser-i eflâk olacağ yirlerdür
4 Her nihâlûn varak-ı zerd-i hazân-dîde gibi Pâyına düşmege bî-bâk olacağ yirlerdür	4 Dil şafâ kesb ider ol şüh cefâ itdükce Gerçi zâhirde o ğamnâk olacağ yirlerdür
5 Turma gül-geşt ider ol serv-i hoş-âyende hırâm Şarılup gerdenine tāk olacağ yirlerdür	5 Bî-karâr olmada gördükde o haţţ u hâli Tâbi'-i tab'-ı hevesnâk olacağ yirlerdür
6 Şahñ-ı hammâmı ol şüh-ı dil-ârâmı görüp Şarılup şevk ile dellâk olacağ yirlerdür	6 Tek ü pü itmede meydân-ı hayâl içre yine Peyrev-i hâme-i çâlâk olacağ yirlerdür
7 Hele biz şad oluruz nâ'il-i vaşl olmağdan Gerçi ağıyâra o ğamnâk olacağ yirlerdür	7 Dâhil-i meclis-i yâr olmuş işitdüm ağıyâr Dil-i 'aşık gibi şad çâk olacağ yirlerdür (Dîvân-ı Süleymân, 143b-144a)
8 Şahid-i devleti hem-meclis-i nâdân görmek Nâbiyâ düşmen-i idrâk olacağ yirlerdür (Bilkan, 2011: 620)	

5. NAZİRE	
Zemin/Model Şiir	Nazire Şiir
-77- [mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün] 1 İdüp def'-i keder sâgarla mesrûr olmamız yegdür Harâbât içre lâ-yı meyle ma'mûr olmamız yegdür	-17- [mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün] 1 Vişâl-i yâr ile her lahza mesrûr olmamız yegdür Belâ-yı hecr ile efkârdan dūr olmamız yegdür
2 Kemânâsâ elinde keşmekeşde kalmadan yârûñ O bed-hûdan mişâl-i tîr mehcûr olmamız yegdür	2 İriş şubh-ı vişâle kalma ey dil şâm-ı zülfünde Belî zulmetde kalmağdansa pür-nûr olmamız yegdür
3 Sipihruñ hoşkasından itmeyüp deryûze-i merhem Gülâsâ ser-te-ser pür-zahm-ı nâsûr olmamız yegdür	3 Nümâyân olmadan çeşm-i bed-i hussâda her lahza Ten-i hâkîde çün gencîne mestûr olmamız yegdür
4 Hilâl eyler vücûd-ı 'aşıkı kurb-ı vişâl ey dil O mihr-i hüsneden mânend-i meh dūr olmamız yegdür	4 Gönül durma şehîd-i tîğ-i 'ışk-ı dil-rübâ ol kim Şabâh-ı haşre dek hayr-ile mezkûr olmamız yegdür
5 Bahârûñ zîr-i bâr-ı minnet-i nev-rûzı olmağdan Harâret-dîde-i eyyâm-ı bâhûr olmamız yegdür	5 Kalup kem-nâm-ı hicrân olmadan künc-i tecerrüdde Yine 'ışkuñla 'âlemde meşhûr olmamız yegdür

6	Bize şaffü'n-ni'âl-i meclisinde yer bulunmazsa Varup ser-defter-i hicrâna maşûr olmamız yegdür	6	Dem-â-dem hasretüñle hün-ı dil nüş eylemekdense Şurâhî gibi seng-i ğamla meksûr olmamız yegdür
7	Fürûğ-ı nazm ile memlû idüp dünyâyı ey Nâbî Mişâl-i mihr-i 'âlem-tâb meşhûr olmamız yegdür (Bilkan, 2011: 516-517)	7	Bu baht-ı nâ-be-sâmânımla şimdi küy-ı dil-berde Ümîd-i vuşlat itmekdense mehcûr olmamız yegdür (Dîvân-ı Süleymân, 144a)

6. NAZİRE			
Zemin/Model Şiir		Nazire Şiir	
-219-	[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]	-19-	[mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]
1	Bezm-i şafâya sāgar-ı şahbâ gelür gider Güyâ ki cezr ü medd ile deryâ gelür gider	1	'Aşık kaçan ki küyuña cānâ gelür gider Gülzâra şanki bülbül-i şeydâ gelür gider
2	Açıldığın haber virür ağıyâra gül gibi Her dem bize nesîm-i sebük-pâ gelür gider	2	Gülzârdâ nesîm-i şehir goncenüñ müdâm Râz-ı derünün itmege ifşâ gelür gider
3	Olmaz yine marîz-i mahabbet şifâ-pezîr Rüy-ı zemîne bir dağî 'İsâ gelür gider	3	Küyında yâr nâlemi güş eyleyüp didi Bâğa hezâr bülbül-i güyâ gelür gider
4	Sultân-ı ğam nişîmen idelden derünümü Şahrâ-yı kalbe leşker-i sevda gelür gider	4	Ol ebruvânı gâh hayâl eyledükce dil Güyâ ki âşiyânına 'Ankâ gelür gider
5	Âgûş-ı vaşla almış o tıflı şeb-i vişâl Gehvâre gibi 'âşık-ı rüsvâ gelür gider	5	Ağıyâr vâkıf olmasun esrâra diyü yâr Ol şüh gâh' hâneme tenhâ gelür gider
6	Bir gün dimez o şüh ki âyâ murâdı ne Çokdan bu küya Nâbî-i şeydâ gelür gider (Bilkan, 2011: 624)	6	Beñzer mi baña diyü ol ebrüyı görmege Çarh-ı felekde ğurre-i ğarrâ gelür gider
		7	Âmed şüd-i me'ânî-i dil bî-kıyâsdur Güyâ kenâra mevce-i deryâ gelür gider
		8	Güyâ ki âzmâyiş içün tab'-ı kâşırı Eş'âr-ı pāk-i Nâbî-i dānâ gelür gider (Dîvân-ı Süleymân, 144a-144b)

7. NAZİRE			
Zemin/Model Şiir		Nazire Şiir	
-211-	[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]	-20-	[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]
1	Niyyetüñ eyledüğüñ va' de-i incâza mıdur Yoğsa kaşduñ dil-i zâre sitem-i tâze mıdur	1	Meyli âyâ o bütüñ şîve ile nâza mıdur Yoğsa 'uşşâkına kaşdı sitem-i tâze mıdur
2	Var mıdur süziş-i ğam sende de pervâne gibi Yoğsa ey murğ-ı çemen bir kurn âvâze mıdur	2	Var mı ağıyâr-ı hasedkârede bundan hisşe Yine ancak bu cefâ 'âşık-ı ser-bâza mıdur
3	İki per gibi zühür eyledi haţ rüyunda Murğ-ı hüşnüñ 'acabâ niyyeti pervâze mıdur	3	Geh'âh-ı dili geh şavt-ı hezârî diñler Meyli ma'lûm degil sūza mıdur sâza mıdur
4	Tırveş sen düşicek sînesine ağıyaruñ 'Âşıkun kavs-şîfat çekdügi hamyâze mıdur	4	Dâğ-ı sînemde gören penbe-i hün-âlûdum Didi kim bağ-ı mahabbetde gül-i tâze mıdur
5	Âhdan perde çeker bâğa hezâr ey Nâbî Bu tedârük o gül-i perde ber-endâze mıdur	5	Gelse hûbân-ı cihân bir yere 'aynuñda degil Meylün ey dil o siyeh-çeşm-i füsûn-sâza mıdur

(Bilkan, 2011: 618-619)	6	Rûy-ı âlin göricek fark idemem şerminden Gül mi te'şîr nîgeh mi eşer-i gâze midür
	7	Güşe-i çeşm ile geh lutf ider gâh 'itâb Bu da hûbân arasında revîş-i tâze midür
	8	Bu nazîreñ 'acebâ ey dil-i şürîde yine Nâbî-i hoş-nefes ü şâhib-i i'câza mîdur (Dîvân-ı Süleymân, 144b)

8. NAZİRE	
Zemin/Model Şiir	Nazire Şiir
-330- [fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün] Devlet-i meyde gönül güşsa-i elem çekmez Sâgar-ı bâde-i leb-rîz çeker gam çekmez	-21- [fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün] Gül-i hod-rüste-i dil ârzû-yı nem çekmez Gonce-i gülşen-i gam minnet-i şebnem çekmez
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7

9. NAZİRE	
Zemin/Model Şiir	Nazire Şiir
-318- [mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün] Çeh-i târik-i firkatden halâşa fûrşat el virmez Miyân-ı lücce-i hicrâna düşdük vuşlat el virmez	-22- [mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün] Bu demler şimdi 'uşşâka recâ-yı vuşlat el virmez Şarâb-ı 'işveden mestânedür ol âfet el virmez
1	1
2	2
3	3
4	4

5	Murâd üzre olurduk mîve-çîn-i naḥl-i kām ammâ İrîşmez kâmet-i kûtâh-ı himmet devlet el virmez	5	Düşürseñ yâri tenhâ sāyeāsâ pâyına yüz sür Ġanimetdür aña her demde zîrâ fırsat el virmez
6	Bulunmaz ḥalka-i tevḥîdveş bir bezm-i rûḥânî Bize bu ḥâneḳâh-ı ğamda her cem'ıyyet el virmez	6	Ḥayâl-i mâh-rûy-ı yârden kesb-i zıyâ eyler Çeh-i târîk-i dilde ğayrı nûrâniyyet el virmez
7	O istiġnâ-fürûş-ı çârsûy-ı ḥüsnüñ ey Nâbî Metâ'-ı vaşlına cân naḳdin itseñ kıymet el virmez (Bilkan, 2011: 695)	7	Niyâz-ı dest-ġîri itme zâhid mürşid-i 'ışka Ki ol nâ-maḥremân-ı 'ışka itmez himmet el virmez
		8	Gönülde ğamze-i dil-düzdan biñ şerḥa var işler O zaḥma merhem-i bihbûd itmeñ minnet el virmez
		9	Dil-i bîmâr-ı 'ışka dil-rübâ dârü-peḫîr olmaz Tabîbâ mübtelâ-yı derd-i 'ışka şıḫat el virmez
		10	Metâ'-ı ḥüsn-i yâre vakt olur bâzâr-ı 'ışk içre Eger dünyâ vü mâfîḥâyı itseñ kıymet el virmez
		11	Çekildük bâdeveş ümmîd-i cām-ı bezm-i âlemden Murâd üzre bu meclis içre gördük 'işret el virmez (Dîvân-ı Süleymân, 140b)

10. NAZİRE			
Zemin/Model Şiir		Nazire Şiir	
	- 355- [mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün] 1 Derûn-ı dilde çâkin 'âşık-ı bî-tâb göstermiş 'İbâdet-ḥâne-i endîşede miḥrâb göstermiş		-33- [mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün] 1 Ḥaṭ-ı nev-ḥîzi kim ol 'ârız-ı pür-tâb göstermiş O taşvîr-i siyehdür ğuyiyâ meh-tâb göstermiş
2	Olup dil ıztırâbın yâre tefḥîm itmeden 'âciz Hemân icmâl idüp bir kaṭre-i sîm-âb göstermiş	2	Degil fem bâġ-ı ḥüsnünde anı şüretger-i kudret Nihâl-i gülde ğuyâ ğonce-i sîr-âb göstermiş
3	İden eczâ-yı kevnî ser-te-ser ser-geşte-i ḥayret Fezâda gird-bâd ü baḥrda gird-âb göstermiş	3	Degildür ebruvânı bîh-i ḥüsnünde o ḥün-rîzûñ Keşîde bir kemân-ı saḫtdur kullâb göstermiş
4	'Arûsâsâ çemende ġuşvâridur kulaġında Şikâf-ı perdeden rûyın gül-i sîr-âb göstermiş	4	Yeḫûd kim câmi'-i ḥüsne iki ṭâk eylemiş üstâd 'İbâdetġâh-ı ehl-i 'ışka [ol] miḥrâb göstermiş
5	Felekde ḥaste-i hicrâna taḳlîd eyleyüp Nâbî Gice tâ-şubḫ olınca dîde-i bî-ḥ'âb göstermiş (Bilkan, 2011: 721)	5	Ruḥunda ḥalka ḥalka şanma kim zülf-i siyâḫîdür Bir ejderdür ki yatmış ġünde piç ü tâb göstermiş (Dîvân-ı Süleymân, 144b)

11. NAZİRE			
Zemin/Model Şiir		Nazire Şiir	
	-448- [mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün] 1 Sîpihrûñ gerdişin yâd eyleyüp aḫterden el çekdük Yemûñ çîn-i cebînin seyr idüp gevhârdan el çekdük		-37- [mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün] 1 Ḥaṭm fîkr eyleyüp meyl-i ruḥ-i dil-berden el çekdük Ḥusûfun yâd idüp biz ol meh-i enverden el çekdük
2	Bu bezmüñ ṭâlib olduġ biz daḫı şaḫbâsına ammâ Görüp sâķide rûy-ı imtinân sâġardan el çekdük	2	Niçe demdür görüp bu meclisüñ cām-ı meylin aḫır Şurâḫîveş teni dil-ḥün iden sâġardan el çekdük

3	Ṭuyup meylin ḥazāna šāhid-i gülzārı terk itdük Görüp destār-ı ağyār üzre verd-i terden el çekdük	3	İderdük arzū büy-yı vefā gülzār-ı dehr içre Görüp āḥır cefā-yı ḥārı verd-i terden el çekdük
4	Olup dil pūte gibi tāb-ı hicrān ile germ-ülfet Temennā-yı vişāl-i yār-ı sīmīn-berden el çekdük	4	Şafā-yı seyr-i gülzār-ı cihāna i' tībār itmey Görüp dāğ-ı derūnun lāle-i aḥmerden el çekdük
5	Şafā-yı ḥāṭır üzre olmayan iḥsānı neylerler Görüp sūz-ı derūnı micmerūn 'anberden el çekdük	5	İdelden dil firāk u ḥasret ü hicrān-ile ülfet Ümīd-i vuşlat-ı dildār-ı sīmīn-berden el çekdük
6	Virüp ser-rişte-i ḡavḡāya fayşal baḥt ü tālī'le Ferāḡat eyledük şemşīrden ḥançerden el çekdük	6	Bulup fayşal hele ḡavḡā-yı ebrū vü müjeñden dil Belī āsūde olduḡ tiḡle ḥançerden el çekdük
7	Gelū-yı şīşe ile pāy-ı ḥumla eglenüp Nābī Girībān-ı hevesden dāmen-i dil-berden el çekdük (Bilkan, 2011: 799-800)	7	İdelden bezm-i ḥāşa maḥrem ağyār-ı siyeh-rüyı Ferāḡ el virdi ol bezm-i şafā-güsterden el çekdük
		8	Yem-i bī-sāḥil-i ṭab' umda buldum dürr-i ma'nāyı Muḥaşşal kân u deryāda olan gevherden el çekdük (Dīvān-ı Süleymān, 145a)

12. NAZİRE			
Zemin/Model Şiir		Nazire Şiir	
	-467- [mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün] 1 Ne zilletdür ḥamūşān-ı ḡurūra keşf-i ḥāl itmek Girān-ḡūşān-ı istiḡnāya tefhīm-i maḡāl itmek		-39- [mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün] 1 Ne mümkin her dem ey dil ol perī 'arz-ı cemāl itmek Olur mı 'ārifē her dem temennā-yı vişāl itmek
	2 Düşer nādān-ı nā-ḥuşyāra itmek da'vī-i 'irfān Düşerse çihre-i çirk-ābe da'vā-yı zülāl itmek		2 O ṭıfl-ı nevresūn kārındur ey dil mekteb-i nāza Gelüp levḥ-i dile ḥarf-i sitem ḡāhī mişāl itmek
	3 Ne sūd a'dā-yı bed-ḥ'āhı feraḥnāk itmeden gayri Ḥilāf-ı gerdişinden çerḥūn izḥār-ı melāl itmek		3 N'ola itse ḡubār-ı ḡam beni āşūfte vü ḥayrān Olur mı şimdiden ḥiç ḥaṭṭ-ı ruḥsārın ḥayāl itmek
	4 Zamānuñ dil-berānı tā o deñlü bī-dirīḡ olmış Ki çeşminde uçar 'āşıkdan ümmīd-i vişāl itmek		4 Felek ehl-i dile ruḥşat virür mi vuşlata hergiz Düşer mi ol şeh-i ḥüsnē hele ḡor 'arz-ı ḥāl itmek
	5 Gönül hep tāze-rüyān-ı şevkinüñ āşāridur Nābī Bu ḡüne tāze tāze ma'nī-i rengin ḥayāl itmek (Bilkan, 2011: 814)		5 Ḡarāz ṭab'ı hemān bir āzmāyış itmedür yoḡsa Degildür kimseye maḡşūdum izḥār-ı kemāl itmek (Dīvān-ı Süleymān, 145b)

13. NAZİRE			
Zemin/Model Şiir		Nazire Şiir	
	-614- [mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün] 1 O āfetūñ ser-i zülfi ḥam olmasun n'olsun Görüp o ḥāleti dil derhem olmasun n'olsun		-49- [mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün] 1 Cefā-yı dehr-ile dil derhem olmasun n'olsun O ḡamla dīde-i ter pür-nem olmasun n'olsun
	2 N'ola ḡudāḡte olsa dilümde peykānı Bu ḡülsitāna düşen şeb-nem olmasun n'olsun		2 Ezel ki bār-ı ḡam-ı 'ışkı itmişüz ber-düş Hilāl-i nev gibi ḡaddüm ḥam olmasun n'olsun
	3 Hezār zaḡm-ı ḡama cilvegāḡ iken gönülüm Fütāde-i heves-i merhem olmasun n'olsun		3 Düşürdi kendüyi ruḥsār-ı yāre jāle-şıfat O ḡülde ḡaṭre-i dil şebnem olmasun n'olsun
	4 Girişme-i mey-i luṭf ile mest olan yārūñ Kem iltifāt-ı ḡam-ı 'ālem olmasun n'olsun		4 Gönül ki 'ışkuñ ile pā-büreḡne Mecnündür Esir-i silsile-i pür-ḡam olmasun n'olsun

5	O dil ki cāygehi ola sîne-i Nâbî Harâb-kerde-i dest-i ğam olmasun n'olsun (Bilkan, 2011: 923)	5	Cihānda bulmadı bir aşinā-yı germ-ülfet O zülfe bād-ı şabā mahrem olmasun n'olsun
		6	Felek cefāsını her demde itmede efzūn Bu ıztırābla dil pūr-ġam olmasun n'olsun
		7	Olunca dāhîl-i bezm-i vişāl-i yār gönül Kemāl-i hayret ile ebkem olmasun n'olsun (Dīvān-ı Süleymān, 147a)

14. NAZİRE			
Zemin/Model Şiir		Nazire Şiir	
1	-621- [mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün] Cefā gördük o naḥl-ı nāz-perverden vefā dirken Bizümle 'ākibet bîġāne çıkdı aşinā dirken	1	-50- [mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün] Ḥaṭ-āver oldı ruḥsār-ı dilārā pūr-cilā dirken Ḥusūf irdi o mäh-ı tābdāra pūr-ziyā dirken
2	Gönül bir cām-ı jeng-ālūde döndi köhne revzende Zamān ile aña āyīne-i 'ālem-nümā dirken	2	İderken ārzū-yı vaşlın ol āyīne-ruḥsāruñ Göründi şüret-i cevri ider lābūd vefā dirken
3	Bizümle hep zebān-ı ḥançer ile söyleşür şimdi Ser-i rehde dücār oldukça evvel merḥabā dirken	3	Olur her dem nişāne dāġ-ı sīnem tīr-i āzāre Bulayduk ġamze-i dil-düz-i dil-berden rehā dirken
4	Ne deñlü ıztırāb itdükse ol deñlü esir olduk Bulayduk zülf-i çin çin-i dil-berden rehā dirken	4	Ġubār-ı ḥaṭṭ-ile ruḥsār-ı pāki jeng-yāb oldı Görenler hep aña āyīne-i 'ālem-nümā dirken
5	Ne lāzımdur düşürmek şî'ri Nâbî kayd-ı iġlāka Bu deñlü bî-tekkellūf sāde şî'r-i dil-ġüşā dirken (Bilkan, 2011: 928)	5	Vişāl ümmīdini eylerken ol bîġāne meşrebden Füzūn itdi baña cevri ü cefāsın aşinā dirken (Dīvān-ı Süleymān, 147a)

15. NAZİRE			
Zemin/Model Şiir		Nazire Şiir	
1	-872- [mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün] Ḥayāl-i zülf idermiş 'āşık-ı mehcūr gördün mi Maḥabbetde bu deñlü fikr-i dūr-ā-dūr gördün mi	1	-61- [mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün] Temennā-yı vişāl eyler dil-i mehcūr gördün mi Yine memnūn-ı luṭf olmaḡ diler ma'zūr gördün mi
2	Hezārān dil gezersin ey ḥayāl-i yār inşāf it Bu seyrān itdügün yirlerde bir ma'mūr gördün mi	2	Görüp mihr-i ruḡında kākül-i müşġini inşāf it Güneşle imtizāc iden şeb-i deycūr gördün mi
3	Fedā eyle gönül fikr-i ḥumārı zevk-i şaḥbāya Bu 'işretġāhda bir zevk-i bî-maḥrūr gördün mi	3	İdersin iltifātuñla dil-i maḥzūnı şād ammā Ḥarāb olmuş diyāruñ olduġın ma'mūr gördün mi
4	Mişāl-i āb ḥün-ı 'āşıkı bî-bāk nüş eyler Ne bî-raḥm olduġın ol dīde maḥmūr gördün mi	4	Dil eyler ārzū bād-ı seḥerden nūkhet-i zülfün 'Acebdür kim ider sevdā-yı dūr-ā-dūr gördün mi
5	Hezārāsā hemān elden ḡoma feryāduñ ey Nâbî Bu ġülşende açılmaz bir ġül-i mestūr gördün mi (Bilkan, 2011: 1114-1115)	5	İder mestūr zülf-i müşġ-būyı tāb-ı ruḥsārın Verā-yı ebre girmiş ol meh-i pūr-nūr gördün mi

	6	İşitdüm ol perî hışm eylemiş ağıyâr-ı bedkâra O dîvi cennet-i kûyından itmiş dūr gördüñ mi
	7	Felek devründe hep nâ-dâna mebzûl eyleme lutfuñ Dil-i ehl-i maḥabbet olduğın mesrūr gördüñ mi
	8	Benüm yanumda ey leylî-ḥırāmum añma Mecnûnı Baña hem-tâ cihānda 'ışkla meşhūr gördüñ mi
	9	İder dil ol şeh-i ḥüsnüñ temennâ ḥātem-i la'lin Süleymân-ı zamān olmağ diler ol mūr gördüñ mi (Dīvân-ı Süleymân, 148b)